

**BITLEN SUDSKE PRAKSE VRHOVNOG SUDA BOSNE I
HERCEGOVINE BROJ 1
Sarajevo, januar – mart 1985. godine**

K R I V I Č N O P R A V O

Član 22. Krivičnog zakona SFRJ

Saizvršilaštvo postoji i u slučaju kad jedan učesnik ne preuzima radnju izvršenja, već samo svojim prisustvom obezbjeđuje oduzimanje novca, koje od oštećenog upotrebom sile vrši drugi učesnik i nakon toga zajednički dijele novac. Svakako da je u ovakvom slučaju potrebno da postoji i subjektivna komponenta (svijest o zajedničkom djelovanju i hoće djelo kao svoje).

(Vrhovni sud BiH, broj Kž. 1056/84 od 17. januara 1985. godine)

Član 36. Krivičnog zakona SFRJ

Novčana kazna kao sporedna, može se izreći i pomagaču krivičnog djela učinjenog iz koristoljublja pod uslovima propisanim u članu 36. KZ SFRJ

(Vrhovni sud BiH, broj Kž. 574/84 od 15. septembra 1984. godine)

Član 48. Krivičnog zakona SFRJ

Ako učinilac sa jednom ili više radnji teške krađe iz člana 148. stav 1. tačka 1. KZ SRBiH učinjenim na štetu društvene svojine pribavi protivpravnu imovinsku korist preko 500.000 dinara, a drugom radnjom učinjenom na štetu imovine u svojini građana koja nije pod posebnom zaštitom pribavi protivpravnu imovinsku korist bez obzira na njenu visinu, izvršio je samo krivično djelo pljačke iz član 169. stav 1. u vezi sa članom 148. stav 1. tačka 1. KZ SRBiH, a ne i krivično djelo teške krađe iz člana 148. stav 1. tačka 1. KZ SRBiH. U takvom slučaju, u opisu djela u izreci presude unose se i radnje učinjene na štetu imovine u svojini građana, s tim da pravna ocjena djela obuhvata samo radnje učinjene na štetu društvene svojine, dok ostale radnje treba uzeti kao otežavajuću okolnost prilikom odmjerenja kazne.

(Vrhovni sud BiH, broj Kž. 934/84 od 8. januara 1985. godine)

Član 69. Krivičnog zakona SFRJ

Dinarska protuvrijednost ostvarena prodajom zlatnog novca strane valute, zlata ili deviza ne predstavlja predmet koji je nastao izvršenjem krivičnog djela iz člana 167. KZ SFRJ, pa se radi toga ne može oduzeti od učinioca tog krivičnog djela na osnovu člana 69. KZ SFRJ. U takvom slučaju od učinioca se može oduzeti imovinska korist postignuta prodajom zlatnog novca, strane valute, zlata ili deviza, pod uslovima iz člana 84. i 85. KZ SFRJ.

Iz obrazloženja:

Prema obrazloženju prvostepene presude proizilazi da je dinarska protuvrijednost njemačkih maraka predmet koji je nastao izvršenjem krivičnog djela. Takvo stanovište je neodrživo iz sledećih razloga:

U pojam “predmeti nastali izvršenjem krivičnog djela “ mogu se svrstati samo oni predmeti koji su stvoreni radnom (činjenjem) izvršioca krivičnog djela, bilo kao novi do tada nepostojeći predmeti ili bitno izmijenjeni postojeći predmeti. Ovo dalje znači da između djelatnosti izvršioca krivičnog djela i tih predmeta mora postojati takva uzročna veza iz koje slijedi da su ti predmeti “tvorevina “ izvršioca djela.

Radi toga se zakonski termin "nastali" u smislu člana 69. stav 1. KZ SFRJ, pravilnim tumačenjem može jedino shvatiti kao sinonim termina "stvoreni". Polazeći od takvom tumačenju, očigledno je da radnja prodaje (što je u konkretnom slučaju način izvršenja krivičnog djela iz člana 167. stav 1. KZ SFRJ) strane valute nije takva tvoračka djelatnost okrivljene, jer prodaja po prirodi stvari nužno dovodi do sticaja protuvrijednosti prodatih stvari. Kako je prema tome dinarska protuvrijednost prodatih njemačkih maraka, nužna posljedica načina izvršenja krivičnog djela iz člana 167. stav 1. KZ SFRJ, ona ne može predstavljati predmet koji je nastao izvršenjem tog krivičnog djela, pa se dosljedno tome ne može na osnovu člana 69. stav 1. KZ SFRJ oduzeti od izvršioca krivičnog djela.

(Vrhovni sud BiH, broj Kvl-z-; 73/85 od 13.3.1985. godine)

Član 44. Krivičnog zakona SRBiH

Krivično djelo učestvovanja u tuči postoji i u slučaju kad se učinilac isključi iz tuče prije nego li je došlo do teške tjelesne povrede ili lišenja života nekog lica, pod uslovom da je svojim prethodnim učešćem doprinio nastanku i razmahu tuče a time i ovakvom njenom ishodu.

(Vrhovni sud BiH, broj Kž. 879/84 od 25.1.1985. godine)

Član 148. stav 1. tačka 3. Krivičnog zakona SRBiH

Ako optuženi u prisustvu oštećenog na njegov očigled oduzme iz stana oštećenog njegov kasetofon i pobjegne, tim radnjam je ostvario obilježja krivičnog djela teške krađe izvršene na drzak način iz člana 148. stav 1. tačka 3. KZ SRBiH.

(Vrhovni sud BiH, broj Kž. 511/84 od 12.3.1985. godine)

Član 169. stav 2. Krivičnog zakona SRBiH

Da bi se radilo o osobito teškom slučaju pljačke iz člana 169. stav 2. KZ SRBiH, s obzirom na propis iz člana 47. KZ SFRJ potrebno je da se pored subjektivnih okolnosti (dugotrajno prisvajanje velike svote novca uz osobitu odlučnost ili bezobzirnost) ispuni i objektivna okolnost koja bi se sastojala u tome da vrijednost imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom deseterostruko prelazi iznos koji se traži za kvalifikaciju po stavu 1. člana 169. KZ SRBiH.

(Vrhovni sud BiH, broj Kž. 876/84 od 21. februara 1985. godine)

Član 376. Zakona o krivičnom postupku

Kad optuženi koji ima branioca u zakonskom roku izjavi žalbu i navede samo osnove iste iz člana 363. ZKP a van tog roka dostavi obrazloženje žalbe (član 362. stav 1. tačka 3. ZKP), drugostepeni sud ispituje presudu samo u granicama određenim u članu 376. stav 2. ZKP bez obzira na to što je po rotek zakonskog roka naknadno dostavljeno obrazloženje jer je žalba u tom dijelu neblagovremena, pa se drugostepeni sud u te navode obrazloženja ne može upuštati. To isto važi i za dopunu žalbe ako je dostavljena van roka z a žalbu.

(Vrhovni sud BiH, broj Kž. 1019/84 od 17.1.1985. godine)

Član 394. stav 1. Zakona o krivičnom postupku

Javni tužilac nije ovlašćen da izjavi žalbu protiv odluke donesene u prvom stepenu u krivičnom postupku koji se ne vodi po njegovom zahtjevu.

(Vrhovni sud BiH, broj Kž. 1074/84 od 22.3.1985. godine)

Član 401. Zakona o krivičnom postupku

Kada je u više presuda protiv istog osuđenog pravosnažno izrečeno više kazni, a nisu primijenjene odredbe o odmjeravanju jedinstvene kazne za djela u sticaju sud će postupajući, po

odredbi člana 401. stav 1. ZKP, preinačiti pravosnažne presude o odluci o kazni, tako da će uzeti ranije izrečene kazne kao već utvrđene, pa i one koje su izrečene primjenom odredbe člana 48. KZ SFRJ za djela u sticaju, i po pravilima iz člana 401. KZ SFRJ izreći jedinstvenu kaznu.

(Vrhovni sud BiH, broj Kž. 1071/84 od 26. februara 1985. godine)

Član 437. stav 1. Zakona o krivičnom postupku

Kad Opštinski sud nađe da je za suđenje stvarno nadležan viši (Okružni) sud – u slučajevima kad se krivični postupak ne vodi po zahtjevu javnog tužioca, problem stvarne nadležnosti se ne rješava u proceduri koju propisuje odredba člana 437. stav 1. ZKP, već u proceduri koju propisuje opšte odredbe člana 36-38 ZKP.

(Vrhovni sud BiH, broj Kž. 1074/84 od 22.3.1985. godine)

PRIVREDNI PRESTUPI

Član 112, član 354. stav 1. tačka 3. i član 364. stav 2. Zakona o krivičnom postupku

U generalnoj punomoći nije sadržana izjava vlastodavca – okrivljenog pravnog lica protiv kojeg se vodi postupak za privredni prestup na osnovu kojeg bi advokat – njegov generalni punomoćnik bio ovlašćen da se pojavi u ulozi njegovog branioca u tom postupku.

Radi toga sud kod kojeg je depoznovana generalna punomoć i koji vodi postupak za privredni prestup ne čini bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 3. i iz člana 364. stav 2. ZKP u vezi sa članom 112. ZOPP ako održi pretres bez prisustva tog punomoćnika.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 56. ZOPP u postupku za privredne prestupe shodno se primjenjuju, pored ostalih odredbi ZKP i odredbe o braniocu (član 67. do 69, 73. i 75. ZKP).

Odredbom člana 67. stav 6. ZKP propisana je dužnost branioca da podnese punomoć organu pred kojim se vodi postupak. Međutim, deponovanjem generalne punomoći kod prvostepenog suda, advokat – generalni punomoćnik okrivljenog pravnog lica, odnosno samo okrivljeno pravno lice nije ispunilo navedenu obavezu prema prvostepenom sudu.

Prema odredbi člana 91. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima generalni punomoćnik može preduzimati samo pravne poslove koji dolaze u redovnom poslovanje vlastodavca – okrivljenog pravnog lica, a za preduzimanje pravnog posla koje ne spada u redovno poslovanje (član 91. stav 3. ZOPP), generalnom punomoćniku je potrebno posebno ovlašćenje vlastodavca.

Dakle, osnov određivanja sadržaja i obima ovlašćenja generalnog punomoćnika u smislu citiranih propisa temelji se na predmetu redovnog poslovanja vlastodavca. Kako privredni prestup ne spada u kategoriju pravnih poslova, već on po svojoj prirodi predstavlja kršenje pravila o privrednom i finansijskom poslovanju, jasno je da u generalnoj punomoći nije sadržana izjava vlastodavca kojom bi generalni punomoćnik bio ovlašćen da vlastodavca “brani” u postupku za privredni prestup.

(Vrhovni sud BiH, broj Pkž. 77/84 od 29. septembra 1984. godine)

Član 203. stav 1. tačka 2. i stav 2. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima

Zaključak o odgovornosti okrivljenog odgovornog lica za privredni prestup iz člana 203. stav 1. tačka 2. i stav 2. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima zasnovan je na nepotpuno utvrđenom činjeničnom stanju ukoliko sud nije utvrdio da li su okrivljenom povjereni

poslovni odnosno radni zadaci u vezi sa obezbjeđivanjem uslova za bezbjedan i nesmetan saobraćaj, pošto se radi o značajnoj činjenici za donošenje pravilne i zakonite odluke (Član 15. Zakona o krivičnom postupku).

(Vrhovni sud BiH, broj Pkž. 613/84 od 21.2.1985. godine)

Član 203. stav 1. tačka 10. i stav 2. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima

Okolnost da je okrivljeno lice nakon učinjene povrede propisa sa instruktorom koji je vršio obuku vozača i samovoljno upotrebio u saobraćaju nispravno vozilo, raskinulo ugovor o radu, ne može predstavljati osnov za isključenje odgovornosti za izvršeni privredni prestup iz člana 203. stav 1. tačka 10. i stav 2. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima, već može biti od značaja samo pri odmjeravanju kazne.

(Vrhovni sud BiH, broj Pkž. 915/84 od 12.3.1985. godine)

Član 11. stav 1. tačka 2. i stav 2. Zakona o privrednoj zabrani raspolaganja dijelom društvenih sredstava za isplaćivanje određenih izdataka 1983. godini

Okolnost da je prekoračenje izdataka za reprezentaciju učinjeno radi uspješnijeg plasmana proizvoda na inostranom tržištu ne može predstavljati osnov za isključenje odgovornosti okrivljenog pravnog i odgovornog lica za izvršeni privredni prestup iz člana 11. stav 1. tačka 2. i stav 2. zakona o privremenoj zabrani raspolaganja dijelom društvenih sredstava za isplaćivanje određenih izdataka u 1983. godini već može biti od značaja kod omjeravanja kazne.

(Vrhovni sud BiH, broj Pkž. 897/84 od 16.1.1985. godine)

Član 49. stav 1. tač. 6. i stav 2. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava

Interna banka organizacije udruženog rada koja prema zaključenom samoupravnom sporazumu vrši poslove u vezi sa izmirenjem obaveza prema povjeriocima osnovnih organizacija može biti odgovorna za privredni prestup iz člana 49. stav 1. tačka 6. i stav 2. zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava samo ukoliko je do neblagovremenog izmirenja obaveza došlo propustom njenih odgovornih radnika, dok ne može biti odgovorna za propuste odgovornih radnika osnovne organizacije (npr. neblagovremeno dostavljanje dokumentacije, nedostatak sredstava na žiro računu i sl).

(vrhovni sud BiH, broj Pkž. 266/84 od 16.1.1985. godine)

GRAĐANSKO PRAVO	OPŠTI DIO
------------------------	------------------

1) Član 53. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima

Nedopuštena je pobuda darodavca da učini poklon trećem licu da bi lišio nasljeđa zakonskog nasljednika i na taj način ga kaznio samo zbog toga što je zaključio brak sa pripadnikom druge nacionalnosti, jer je u suprotnosti sa moralnim načelima samoupravnog socijalističkog društva, pa ovakav darovni ugovor ne proizvodi pravno dejstvo i kada obdareni nije znao za nedopuštenu pobudu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 484/84 od 18. oktobra 1984. godine)

2) Pravna pravila imovinskog prava (§ 943. OGZ-a) i član 26. Zakona o obligacionim odnosima

Nije nastavo ugovor o poklonu štetnog uloga kada je njegov imalac za života ovlastio trećeg da u

njegovo ime i za njegov račun podiže novčana sredstva radi podmirenja troškova života.
(*Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 564/84 od 13. decembra 1984., godine*)

3) Član 9. stav 4. Zakona o prometu nepokretnosti

Ugovor o prometu nepokretnosti zaključen u pismenom obliku bez ovjere potpisa ugovorenih stranaka punovažan je ako su obje ugovorne stranke (a ne samo jedna) ispunile u cjelini ili više od polovine svoje obaveze iz tog ugovora.

(*Presuda Vrhovnog suda BiH broj Rev. 28/85 od 14.2.1985. godine*)

4) Član 9. st. 2. i 4. Zakona o prometu nepokretnosti, član 266. Porodičnog zakona

Ugovor o diobi isplatom novčane vrijednosti dijela bračnog druga u zajednički stečenim nepokretnim stvarima (zgrad) predstavlja osnov za prenos prava svojine, pa mora biti sačinjen u formi propisanoj za promet nepokretnosti)

(*Presuda vrhovnog suda iH, broj Rev. 36/85 od 21.2.1985. godine*)

A U T O R S K O   P R A V O
----

5) Član 62. stav 1. i član 65. stav 1. Zakona o autorskom pravu, član 103, stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Za vrijeme trajanja izdavačkog ugovora, autor ne može pravo objavljivanja, odnosno umnožavanja autorskog djela na istom jeziku ustupiti trećem licu, izuzev ako to ugovorom nije dopušteno, pa su kasnije zaključeni izdavački ugovori ništavi.

(*Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Gž. 159/84 od 28.2.1985. godine*)

O B L I G A C I O N O P R A V O	O P Š T I D I O
--	--------------------------

6) Član 376. i 388. Zakona o obligacionim odnosima

Podnošenje tužbe za naknadu određenih vidova neimovinske štete, ne prekida zastarjelosti potraživanja naknade onih vidova štete koja nisu tužbom obuhvaćena.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je pravilno ocijenio da je natala zastara potraživanja naknade štete za nakaženost, jer je od dana kada je tužilac saznao ovaj vid štete (tužilac je povrijeđen 1962. godine i tada su se pojavili ispadi ličnog živca – deformitet lica, a postojanje deformiteta konstatovao je vještak u svom nalazu i mišljenju datom na ročištu 5. juna 1977. godine), pa do podnošenja zahtjeva (zahtjev je podnesen 18. juna 1983. godine) protekao zastarni rok iz člana 19. tada važećeg Zakona o zastarjelosti potraživanja. Na tok zastare potraživanja naknade za ovaj vid štete ne utiče okolnost što je tužilac ranijom tužbom zahtijevao naknadu za ostale vidove štete prouzrokovane istom štetnom radnjom i što je u ponovnom postupku odlučeno o naknadi štete za umanjene životne aktivnosti, kako se to neosnovano u žalbi navodi (radi se o samostalnom obliku naknade štete, pa zastarjelosti nije prekinuta podnošenjem tužbe za naknadu drugih oblika štete).

(*Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Gž. 97/84 od 15. novembra 1984. godine*)

7) Član 376. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Kod potraživanja naknade štete zbog trajno smanjene životne aktivnosti, objektivni rok zastare

(ranije desetogodišnji, sada petogodišnji) počinje teći u momentu povređivanja i na tok zastare u pravilu ne utiče trajanje liječenja.

Ovaj rok počinje teći nakon završetka liječenja samo kada se zdravstveno stanje oštećenog neprekidno pogoršavalo, a liječenje je imalo za cilj da zaustavi to pogoršanje.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 172/84 od 14. decembra 1984. godine)

8) Članovi 369. i 374. Zakona o obligacionim odnosima

Zahtjev za vraćanje ambalaže koja ima relativno kratak vijek upotrebe (npr. boce i plastične gajbe) ili za isplatu njene protuvrijednosti, zastarijeva u roku određenom za zastarjelosti glavnog potraživanja iz ugovora o kupoprodaji.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 163/84 od 14. decembra 1984. godine)

9) član 273. stav 5. Zakona o obligacionim odnosima

Izjava povjerioca da zadržava pravo na ugovornu kaznu ako dužnik, koji je već pao u docnju, ne ispuni obavezu u produženom roku, ne proizvodi pravno dejstvo, ako tu izjavu ne ponovi prilikom prijema ispunjenja.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 355/84 od 25. januara 1985. godine)

10) Član 35. Zakona o stambenim odnosima i član 226. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Nosilac stanarskog prava, koji bez obavještenja davaoca stana na korištenje i SIZ-a stanovanja, odnosno bez njihove saglasnosti, zaobilazeći proceduru predviđenu odredbom člana 35. Zakona o stambenim odnosima, izvede radove koji ulaze u okvir investicionog održavanja stana, nema pravo na naknadu, osim za hitne i neophodne popravke i radove preduzete radi sprečavanja većeg oštećenja ili radi zaštite života i zdravlja ljudi.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je tužilac investicione radove u stanu (izmjene električne instalacije, vodovodne instalacije u kuhinji i postavljanje keramičnih pločica i dr.) izveo bez odobrenja tuženih (Opštine i SIZ stanovanja).

Pravilno su nižestepeni sudovi primijenili materijalno pravo, kada su odbili tužioca sa zahtjevom za naknadu ovih troškova, jer se u konkretnom slučaju radi o nedozvoljenom vršenju tuđih poslova. Radovi koji se odnose na investiciono održavanje stambene zgrade, izvedeni su bez odobrenja tuženih, suprotno odredbi člana 35. Zakona o stambenim odnosima i odluci o investicionom održavanju stambenih zgrada, koju usvaja skupština opštine (izvođenjem tih radova remeti se finansijski plan o investicionom održavanju stambenih zgrada). Stoga tužiocu ne pripada pravo na naknadu uloženi sredstava (pravna pravila imovinskog prava, sada izražena u čl. 226. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 603/84 od 17. januara 1985. godine)

OBLIGACIONO PRAVO	OBAVEZE IZ UGOVORA
--------------------------	---------------------------

11) Član 22. stav 1. zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija

Kada su izdate u zakup poslovne prostorije i dio dvorišta koji služi za redovnu upotrebu tih prostorija, tada se primjenom istih pravila cijeni osnovanost zahtjeva zakupodavca za naknadu

štete zbog oštećenja dvorišta i oštećenja poslovne prostorije.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj rev. 627/84 od 24.1.1985. godine)

12) Član 103. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju

Cijena prevoza određuje se ugovorom o prevozu u drumskom saobraćaju ili na drugi uobičajeni način.

Pod uobičajenim načinom određivanja cijene prevoza smatra se i primjena cjenovnika prevoznika na koji je dala saglasnost nadležna zajednica za poslove cijena.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 122/84 od 14.12.1984. godine)

OBLIGACIONO PRAVO - OBAVEZE IZ OSNOVA PROUZROKOVANJA ŠTETE
---

13) Član 196. Zakona o obligacionim odnosima i članovi 230, 251. i 257. Porodičnog zakona

Kako je doprinos roditelja za izdržavanje djeteta podložan promjenama i zavisi od potreba djeteta i mogućnosti oba roditelja, ne može se ni visina štete za izgubljeno izdržavanje zbog smrti roditelja, utvrditi bez vođenja računa o tim činjenicama, kao ni ocijeniti da li su ispunjeni uslovi da se izmijeni ranije dosuđena naknada štete.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 74/85 od 21.2.1985. godine)

OBLIGACIONO PRAVO	ZAKONSKE OBAVEZE
--------------------------	-------------------------

14) Član 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Na potraživanje naknade štete nastale isplatama iz njihovih sredstava, zajednice penzijskog i invalidskog osiguranja mogu zahtijevati zatezne kamate samo po stopi koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge po viđenju.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 322/84 od 14.12.1984. godine)

15) Član 277. stav 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima

Na potraživanje vraćanja plaćenog bez osnova – više plaćenog iznosa cijene od dugovanog, obračunava se zatezna kamata po stopi koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge po viđenju i kada su povjerilac i dužnik društvena pravna lica koja međusobno zaključuju ugovore u privredi.

(Presuda Vrhovnog suda BiH broj Pž. 291/84 od 14.12.1984. godine.)

16) Član 25. stav 2, član 277. st. 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima, članovi 141, 148, 157. i 194-214. Zakona o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija

Na potraživanja iz ugovora koja zaključuju privredne jedinice kazneno – opravni domova teče zatezna kamata po stopi koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge po viđenju.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 286/84 od 14.12.1984. godine)

17) Član 277. s. 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima i član 157. stav 3. Zakona o prostornom uređenju

Na regresno poraživanje dijela plaćene naknade za korištenje građevinskog zemljišta, plaća se

zatezna kamata po stopi koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge po viđenju (radi se o potraživanju koje ima osnov u samom zakonu, a ne u ugovoru o privredi)

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 366/84 od 28.2.1985. godine)

18) Član 25. stav 2, član 277. st. 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima i tačka 2. Odluke o utvrđenju privrednih i vanprivrednih djelatnosti

Na potraživanje iz ugovora o prodaji lijekova zaključenog između organizacije udruženog rada koja se bavi prometom lijekova i zdravstvene organizacije koja se bavi pružanjem medicinske usluge plaća se zatezna kamata po stopi na štedne uloge po viđenju, a ne po stopi koju propisuje savezno izvršno vijeće.

Iz obrazloženja:

Zatezna kamata, čiju stopu u smislu člana 277. stav 2. zakona o obligacionim odnosima, propisuje Savezno izvršno vijeće, plaća se na obaveze koje proističu iz ugovora u privredi. Stanovište prvostepenog suda, da takav pravni posao ima karakter ugovora u privredi, nije prihvatljivo, jer se pri zauzimanju takvog stanovišta ne uzima u obzir pojam ugovora u privredi definisan u članu 25. stav 2. zakona o obligacionim odnosima. Po navedenom zakonskom propisu ugovorom o privredi smatra se takav pravni posao kojeg međusobno zaključuju organizacije udruženog rada koje se bave privrednom djelatnošću, uz dodatni uslov da se i pravni posao odnosi na tu (privrednu) djelatnost. U konkretnom slučaju tuženi Medicininski centar je organizacija udruženog rada koja obavlja zdravstvenu djelatnost kao djelatnost od posebnog društvenog interesa (član 18. Zakona o zdravstvenoj zaštiti), a ne privrednu djelatnost, pa se ne može prihvatiti stanovište prvostepenog suda da ugovori o kupoprodaji lijekova, zaključeni između pomenutih organizacija, imaju karakter ugovora u privredi, niti se, kada je riječ o plaćanju zatezne kamate, u ovom slučaju može primijeniti stopa koju propisuje Savezno izvršno vijeće.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 400/84 od 19. februara 1985. godine)

M J E N I Č N O   P R A V O

19) Članovi 8 (arg-a contrario), 30. i 31. Zakona o mjenici

Mjenicu može potpisati u ime i račun drugog, samo lice koje ima specijalnu punomoć i to tako što će na mjenici staviti napomenu da mjenicu potpisuje za lice koje u mjenici označava kao obveznika. Ako punomoćnik tako ne postupi, smatra se da mjenicu potpisuje u svoje ime i postaje dužnik mjenične obaveze.

Osoba koja se na licu mjenice potpisala bez oznake za koga jamči, smatra se avalistom izdavaoca mjenice i njena je obaveza punovažna i kada je obaveza lica za koje jamči noštava iz ma kog razloga, osim zbog formalnog nedostatka.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 288/84 od 14.12.1984. godine)

S T A M B E N O   P R A V O

20) Članovi 20. i 49. Zakona o stambenim odnosima

Odluka suda donesena u vanparničnom postupku da se nakon razvoda braka za nosioca stanarskog prava određuje jedan od razvedenih bračnih drugova ne predstavlja smetnju da se usvoji otkaz ugovora o korišćenju stana po osnovu iz člana 49. Zakona o stambenim odnosima,

ako je razlog za otkaz postojao prije donošenja odluke o utvrđivanju nosioca stanarskog prava.
(*Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 589/84 od 24.1.1985. godine*)

21) Član 20. Zakona o stambenim odnosima

Kod donošenja odluke o tome ko će od razvedenih bračnih drugova ostati nosilac stanarskog prava, sud cijeni sve relevantne okolnosti koje postoje u vrijeme donošenja sudske odluke.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud, ocjenjujući da će protupredlagač teže riješiti stambeno pitanje radi toga što ima tri člana svoga porodičnog domaćinstva (suprugu, njeno dijete i njihovo zajedničko dijete) nije povrijedio materijalno pravo jer je iz odredbe člana 16. stav 1. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 13/74) i ne proizilazi da će sud imati u vidu samo okolnosti koje su postojale u vrijeme razvoda braka.

Odluka o prestanku svojstva nosioca stanarskog prava jednog od bračnih drugova donesena u smislu ovog zakonskog propisa ima konstitutivan značaj, pa se mora smatrati da su za takvu odluku pravno relevantne okolnosti koje postoje u času donošenja te odluke.

Radi donošenja pravilne odluke o tome ko će od razvedenih bračnih drugova ostati nosilac stanarskog prava, opravdano je dakle, ocijeniti sve okolnosti od značaja, koje postoje u vrijeme donošenja sudske odluke. Izuzetak bi bogle biti samo one okolnosti koje je jedna od stranaka zlonamjerno prouzrokovala, da bi dospjela u povoljniji položaj prilikom donošenja odluke. U konkretnom slučaju, međutim takvog ponašanja protupredlagača nije bilo (prirodno je da je protupredlagač, nakon razvoda braka, zaključio novi brak i da se u toj novoj zajednici rodilo dijete).

(*Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Gvl. 28/84 od 19.10.1984. godine*)

22) Član 44. stav 1. i član 45. stav 1. Zakona o stambenim odnosima

Otkaz ugovora o korišćenju stana iz razloga predviđenih u članu 45. stav 1. Zakona o stambenim odnosima SRBiH iz 1947. godine može se dati i nosiocu stanarskog prava koji je otišao na rad u inostranstvo prije stupanja na snagu ovoga zakona.

Iz obrazloženja:

Iako je sporni odnos nastao za vrijeme važenja ranijeg saveznog Zakona o stambenim odnosima, a taj zakon nije sadržavao odredbe analogne članu 45. stav 1. republičkog zakona, pošto se radi o trajnom pravnom odnosu koji je regulisan prinudnim propisima donijetim u opštem interesu, na taj odnos primjenjuju se citirane odredbe, kasnijeg republičkog zakona iz 1974. godine važećeg u vrijeme donošenja nižestepenih presuda, po kojima je, obzirom na utvrđeno činjenično stanje, tužbeni zahtjev za otkaz ugovora o korišćenju stana zbog nekorisćenja osnovan.

Prema zakonskim propisima iz člana 44. stav 1. tačka 6. i člana 45. stav 1. Zakona o stambenim odnosima SRBiH iz 1974. godine jedan od izuzetaka od pravila po kojem se nosiocu stanarskog prava može dati otkaz ugovora o korišćenju stana zbog nekorisćenja stana dužeg od šest mjeseci predstavlja i slučaj kada nosilac stanarskog prava zajedno sa članovima svog porodičnog domaćinstva privremeno boravi duži period od navedenog na radu u inostranstvu, s tim da za vrijeme odsustnosti iz stana može zadržati svoje stanarsko pravo u trajanju dužem od jedne godine samo ako zaključi o tome poseban ugovor sa davaocem stana na korištenje.

Pošto tuženi tokom cijelog postupka u ovoj parnici, pa čak i u reviziji, nije prezentirao sudu takav poseban ugovor zaključen sa davaocem stana na korištenje, niti je ma čime ukazao na postojanje

ovakvog ugovora, a prema odlučnom činjeničnom utvrđenju iz nižestepenih presuda, otišao je na privremeni rad u inostranstvo još 1969. godine, dakle prije 13 godina, od kada je sa članovima svoje porodice trajno prestao da koristi stan, to su prema citiranim zakonskim propisima, bili ispunjeni materijalno pravni razlozi za otkaz ugovora o korištenju stana zbog nekorištenja po isteku jedne godine nakon stupanja na snagu Zakona o stambenim odnosima iz 1974. godine, odnosno nakon 1.6.1974. godine, pri čemu se revidentu ukazuje i na to da se ovako dugo odsustvovanje iz stana, odnosno boravak na radu u inostranstvu ne može smatrati privremenim pa su zbog toga nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su usvojili tužbeni zahtjev.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 346/84 od 9.8.1984. godine)

P O R O D I Č N O   P R A V O

23) Član 267. st. 1,4. i 5. Porodičnog zaona i član 188. Zakona o parničnom postupku

U načelu bračni drug može tražiti da se utvrdi njenog suvlasnički dio u stvari koja je zajedničkim radom stečena u bračnoj zajednici, a samo izuzetno pod zakonskim pretpostavkama može zahtijevati da mu drugi bračni drug da odgovarajuću naknadu u novcu ili da mu naknadi protuvrijednost njegovog udjela, srazmjerno vrijednosti zajedničke imovine na dan donošenja presude, pa zbog toga ne može te zahtjeve isticati alternativno.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 620/84 od 17.1.1985. godine)

24) Član 125. Porodičnog zakona i član 282. stv 1. Zakona o parničnom postupku

Kada iz činjeničnog supstrata tužbe kojom prezumpitivni otac osporava očinstvo djeteta rođenog u toku trajanja braka proizilazi da je tužba podnijeta nakon što je dijete navršilo deset godina života sud će odbiti tužbeni zahtjev zbog neblagovremenosti tužbe i bez zakazivanja glavne rasprave, jer se radi o prekluzivnom roku čijim protekom tužilac gubi pravo na zahtjev pa stoga nema uticaja okolnost da li su postojali izgledi da majka djeteta u toku parnice prizna tužbeni zahtjev.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Gž. 175/84 od 8. novembra 1984. godine)

N A D L E Ž N O S T

25) Član 36. stav 1. tačka 1-c Zakona o redovnim sudovima i član 51. Zakona o sudovima udruženog rada

Redovni sudovi su nadležni da sude o zahtjevu za naknadu štete pretrpljene na radu, ako oštećeni nije bio radnik radne organizacije udruženog rada od koje zahtijeva naknadu.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Gvl. 2/85 od 14.3.1985. godine)

P A R N I Č N I   P O S T U P A K

26) Članovi 17. i 189. stav 2. Zakona o parničnom postupku

Sud kome je podnesena protivtužba za koju je stvarno nadležan viši sud ili sud druge vrste, oglašice se nenadležnim i protivtužbu dostaviti stvarno nadležnom sudu, a postupak nastaviti po tužbi.

(Rješenje vrhovnog suda BiH, broj R. 291/84 od 10.1.1985. godine)

27) Član 151. stav 1. zakona o parničnom postupku i član 37. Zakona o osiguranju imovine i lica

Izdaci oštećenog nastali povodom prethodnog obraćanja zajednici osiguranja imovine i lica za naknadu štete po osnovu obaveznog osiguranja od odgovornosti za štete prouzrokovane upotrebom motornih vozila, smatraju se parničnom troškovima.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je odbio zahtjev za naknadu troškova koje je tužilac imao povodom prethodnog obraćanja tuženom za naknadu štete u smislu člana 37. Zakona o osiguranju imovine i lica ("Službeni list SRBiH", broj 21/77), jer smatra da se ne radi o troškovima parničnog postupka, pošto su nastali prije pokretanja parnice. Prvostepeni sud smatra da su ovi troškovi nastali povodom otklanjanja štete, pa bi se naknada takvim troškova mogla zahtijevati samo tužbom za naknadu štete (morali su biti označeni kao posebna stavka odštetnog zahtjeva). Prvostepeni sud se poziva i na odredbu člana 164. stav 1. Zakona o parničnom postupku, po kojoj sud o naknadi troškova odlučuje na određeni zahtjev stranaka, bez raspravljanja, ističući da bi morao utvrđivati da li je stranka zahtjev zaista podnijela, da li je ovaj bio potpun, da li je uz njega bila priložena potrebna dokumentacija i da li je bio identičan tužbenom zahtjevu, te da do takvog utvrđenja ne bi mogao doći bez raspravljanja. U konkretnom slučaju radi se o obaveznom prethodnom postupku, koji tužilac pokreće prije podnošenja tužbe. Prema tome, radi se o trošku koji je nastao povodom parničnog postupka, pa tužilac može zahtijevati naknadu i ovog troška u okviru naknade parničnih troškova, u smislu člana 151. stav 1. zakona o parničnom postupku (za preduzimanje radnje prethodnog obraćanja dužniku predviđena je i posebna nagrada u smislu tarifnog broja 50. Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad advokata u SRBiH).

Nije smetnja za ovakav stav ni odredba člana 164. stav 1. zakona o parničnom postupku, jer sud može i o obavezi naknade ovog izdatka odlučiti bez raspravljanja, pribavljanjem spisa ZOIL-a iz koga je vidljivo da li se tužilac obraćao sa vansudskim zahtjevom i koji iznos naknade je zahtjevan, a na tužiocu i ne leži obaveza podnošenja dokumentacije potrebne za utvrđenje osnova i visine naknade već, u smislu člana 37. stava 2. Zakona o osiguranju imovine i lica SRBiH, ovu dokumentaciju pribavlja Zajednica osiguranja, nakon što prime zahtjev oštećenog . budućeg tužioca.

(Rješenje vrhovnog suda BiH, broj Pž. 144/84 od 14. decembra 1984. godine)

28) Član 217. stav 3. Zakona o parničnom postupku

Smatra se da je tužba povučena i kada nisu bili ispunjeni uslovi za mirovanje postupka, ako su stranke propustile da se žale protiv rješenja o mirovanju, a nisu u roku od 6 mjeseci od dana mirovanja predložile nastavljene postupka.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 56/85 od 14.3.1985. godine)

29) Član 446. Zakona o parničnom postupku

Obračunska situacija koja nije potpisana od strane nadzornog organa, ne može se smatrati vjerodostojnom ispravom podobnom za izdavanje platnog naloga.

Iz obrazloženje

Opravdano se u zahtjevu navodi da obračunska situacija koja nije potpisana od strane nadzornog organa ne predstavlja ispravu podobnu za izdavanje platnog naloga u smislu odredbe člana 446. ZPP-a. Navedenom zakonskom odredbom je propisano da se platni nalog može izdati ako se tužbeni zahtjev odnosi na dospjelo potraživanje u novcu i ako se dokazuje vjerodostojnom ispravom priloženoj u tužbi u izvorniku ili u ovjerenom prepisu (u privrednim sporovima

dovoljno je u smislu odredbe člana 501. ZPP da je prepis isprave ovjerio ovlašten organ pravnog lica), te da se kao vjerodostojne isprave smatraju naročito javne isprave, privatne isprave na kojima je potpis obaveznika ovjerio organ nadležan za ovjeravanje, mjenice i čekova sa protestom i poravnim računima, izvodi iz ovjerenih poslovnih knjiga, te fakture i isprave koje po posebnim propisima imaju značaj javnih isprava. Međutim, pored nabrojanih isprava mogu se smatrati vjerodostojnom ispravom i druge isprave za koje se prema subjektu koji ih je izdao, sadržini i okolnostima pod kojima su izdate, može pretpostaviti da su istinite. Obračunska situacija bi se mogla smatrati vjerodostojnom ispravom u smislu odredbe člana 446. ZPP samo ukoliko bi bila potpisana od strane nadzornog organa, jer bi se u ovom slučaju moglo pretpostaviti da je istinita, pa kako se ne radi o takvoj obračunskoj situaciji, sud je izdavanjem platnog naloga povrijedio navedenu zakonsku odredbu.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj gvl. 44/84 od 10.1.1985. godine)

30) Članovi 68. do 96. i član 101. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima.

Okružni sud u postupku priznavanja odnosno izvršenja strane sudske odluke, utvrđuje samo da li je ta odluka podobna za izvršenje u SFRJ, a nakon pravosnažnosti odluke kojom se takva podobnost utvrđuje, povjerilac može zahtijevati pokretanje izvršnog postupka pred nadležnim opštinskim sudom.

U postupku priznavanja odnosno izvršenja strane sudske odluke dužnik može isticati prigovor neosnovanosti potvrde stranog suda o pravosnažnosti odluke u o tom prigovoru je dužan da meritorno odluči sud koji ocjenjuje da li je strana odluka podobna za izvršenje u SFRJ.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud smatra da postoje uslovi za izvršenje na osnovu strane sudske odluke, jer je ta odluka snadbjevena potvrdom o pravosnažnosti.

Dužnik je, međutim, ovlašten da ističe da je neosnovana potvrda o pravosnažnosti i o takom prigovoru je dužan da raspravi i meritorno odluči onaj sud koji ocjenjuje da li je strana odluka podobna za izvršenje u SFRJ. Drugačiji stav bi značio da je dužnik na koga se odnosi strana odluka u nepovoljnijem položaju od dužnika protiv koga se odnosi strana odluka u nepovoljnijem položaju od dužnika protiv koga se vodi izvršni postupak na osnovu odluke domaćeg suda ili drugog organa (u smislu člana 50. stav 3. zakona o izvršnom postupku, dužnik može progovoriti da odluka na osnovu koje je doneseno rješenje o izvršenju, nije izvršna, a u smislu odredbe člana 36. stav 3. istog zakona, neosnovanu potvrdu o izvršnosti ukinuće rješenjem sud, odnosno organ koji ju je dao).

Zbog specifičnosti postupka egzekviture (priznanja odnosno izvršenja strane sudske odluke), o osnovanosti potvrde o pravosnažnosti – izvršnosti treba da odluči sud pred kojim se vodi ovaj postupak, tako što će, pozivom na odredbu člana 101. stav 2. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima ("Službeni list SFRJ" broj 43/82), tražiti od stranog suda objašnjenje o tome na koji je način i kada dostavljena dužniku presuda i na osnovu čega je utvrđeno da je presudu primio.

Po dobijenim objašnjenjima, uz informaciju o tome na koji se način vrši dostavljanje o pravu strane države SR Njemačke odlučiće se o osnovanosti potvrde o pravosnažnosti.

Zbog navedenog, primjenom člana 380. tačka 3. Zakona o parničnom postupku, ukinuto je pobijano rješenje i predmet vraćen prvostepenom sudu na ponovan postupak.

Napominje se da okružni sud, kao prvostepeni, u postupku priznavanja i izvršenja strane sudske odluke (članovi 68. do 96. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima,) odlučuje samo o tome da li je strana sudska odluka podobna za izvršenje kojim se utvrđuje podobnost rješenja kojim se utvrđuje podobnost takve odluke za izvršenje u SFRJ, povjerilac može zahtjevati pokretanje izvršnog postupka pred nadležnim opštinskim sudom. U izvršnom postupku dužnik može isticati sve prigovore iz člana 50. Zakona o izvršnom postupku (sem prigovora iz tačke 2. i 3. ovog člana), a o prigovoru odlučuje sud koji je donio rješenje o izvršenju u smislu člana 49. Zakona o izvršnom postupku.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Gž. 94/84 od 7. februara 1985. godine)

31) Član 86. st.1 i 3. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja

U postupku za priznanje odluke koju je donio drugi organ a ne sud, treba provjeriti da li takva odluka ima značaj sudske odluke prema propisima države u kojoj je donijeta pri čemu upoznavanje sa sadržinom stranog prava spada u domen utvrđenja činjenica.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Gž. 211/84 od 21.12.1984. godine)

UPRAVNI SPOR

32) Član 57. stav. 3. Zakona o eksproprijaciji i član 15. Zakona o obavljanju zanatskih djelatnosti samostalnim ličnim radom sredstvima u svojini građana

Ranijem vlasniku ekspropisane poslove zgrade ili poslovne prostorije , izgrađene do 15. februara 1968. godine bez odobrenja nadležnog organa, ne pripada pravo na naknadu za tu zgradu ili poslovnu prostoriju, iako je u njoj faktički obavljao neke poslove u okviru dozvoljene djelatnosti, ako mu u toj zgradi, odnosno prostoriji nije odobreno obavljanje djelatnosti ličnim radom, nego u drugoj zgradi, odnosno prostoriji.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Uvl. 44/84 od 21.3.1985. godine)

XXVI ZAJEDNIČKA SJEDNICA SAVEZNOG SUDA, REPUBLIČKIH VRHOVNIH SUDOVA, POKRAJINSKIH VRHOVNIH SUDOVA I VRHOVNOG VOJNOG SUDA Održana 30. i 31. oktobra 1984. godine

NAČELNI STAV

Dok se posebnim zakonom ne reguliše visina stope ugovorne kamate između subjekata iz člana 399. stava 2. Zakona o obligacionim odnosima, veće se rpužati sudska zaštita kamate ugovorene preko visine stope zatezne kamate propisane za novnačne obaveze proizašle iz ugovora u privredi uvećane najviše do 8%.

Obrazloženja:

U praksi redovnih sudova koji rešavaju sporove iz ugovora u privredi postavilo se kao sporno pitanje kako primeniti odredbu člana 277. stv 3. Zakona o obligacionim odnosima, kojom je predviđeno "Ako je stopa ugovorene kamate viša od stope zatezne kamate iz prethodnog stava ovog člana, ona teče i posle dužnikove docnje". Ovo iz razloga što je odredbom člana 399. stv 2. tog zakona predviđeno da se u pogledu najviše ugovorene kamatne stope između drugih lica primenjuju odredbe posebnog zakona tj. imperativnim putem je izvršeno maksimiranje ugovorne kamatne stope a do danas takav poseban zakon nije donet. Drugim rečima radi rešavanja konkretnih sporova bilo je potrebno i nužno odrediti gornju granicu ugovorne kamatne stope u

slučajevima kada je ona viša od propisane stope zatezne kamate i u okviru zakonskih ograničenja ugovorne i zatezne kamate naći, do donošenja posebnog zakona, prihvatljiv stav u vezi sa primenom pomenute odredbe člana 277. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima.

U razmatranju tog pitanja nije bio sporan značaj realne kamatne stope, zatim da današnja stopa inflacije zahteva da i stoga ugovorne kamate bude u funkciji ekonomske stabilizacije, da ona ograničava potrošnju u realne okvire i sprečava prelivanje novčanih sredstava mimo relutata rada, da kod davanja kredita dejstvuje u cilju racionalnog korištenja novčanih sredstava i pravilnije cirkulacije novca.

Sporno je bilo na koji način i kojom metodom prići rešavanju ovog problema, pa su se u vezi sa tim pojavila dva mišljenja.

Prema prvom mišljenju dok se ne donese poseban zakon o najvišoj ugovornoj kamatnoj stopi između pravnih lica, suće pružiti sudsku zaštitu i ugovornoj kamatnoj stopi koja je viša od propisane stope zatezne kamate, ukoliko u konkretnom slučaju ne utvrdi da je tako ugovorena kamatna stopa nesrazmerno visoka u odnosu na okolnosti konkretnog posla i kao takva u suprotnosti sa načelom poštenja i savesnosti. Takvo mišljenje u krajnoj liniji ima oslonac i u odredbi člana 141. ZOO, kojom se zaštićuje načelo jednake vrednosti davanja kod dvostranih ugovora. Kamate mogu biti predmet zelenaških poslova, što nalaže i preduzimanje mere u cilju ograničavanja visine kamatne stope, pa i kod ugovorne kamate.

Prema drugom mišljenju treba predvideti neki objektivni kriterijum za najvišu stopu ugovorne kamate koja bi uživala sudsku zaštitu, a kojim bi se popunila praznina koja sada postoji u ovoj oblasti do donošenja posebnog zakona. To bi mogla biti propisana stopa zatezne kamate koju Savezno izvršno veće usklađuje sa kretanjem stope inflacije, ili stopa inflacije koja bi se utvrđivala za odgovarajući period, sa uvećanjem od 6% odnosno 8% - član 399. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, kao naknadom za korišćenje tuđeg novca.

Zajednička sednica opredelila se za načelni stav iz sledećih razloga:

Ugovorna kamata predstavlja naknadu za upotrebu novca ili drugih zamenjivih stvari. Odredbom člana 399. stav 3. zakona o obligacionim odnosima predviđeno je da ako je kamata ugovorena, ali nije određena njena stopa ni vreme dospevanja, ona iznosi 6%, a u obavezama proizašlim iz ugovora u privredi 8% godišnje i dospeva po isteku godine, ako za određeni slučaj nije predviđeno što drugo. Radi se o dispozitivnoj normi koja određuje visinu kamate (naknade) za korišćenje novca u odnosima proizašlim iz ugovora u privredi. Međutim, od donošenja tog zakona pa do momenta donošenja načelnog stava došlo je do promene ekonomskih uslova i velike inflacije, pa se pri utvrđivanju najviše moguće gornje granice ugovorne kamate mora računati i sa stopom inflacije, tj. da i ugovorna kamata prati stopu inflacije. Stopa zatezne kamate najsigurnije i najpribližnije prati stopu inflacije na jedinstvenom jugoslovenskom tržištu, pa stoga zauzeti načelni stav u današnjim uslovima obezbeđuje na jugoslovenskom pravnom području najprihvatljivije moguće rešenje do donošenja posebnog zakona. Naime, nesumljivo je da zakonodavac prema odredbi člana 399. stava 2. ZOO ne samo što je ovlašćen da reguliše najvišu stopu ugovorne kamate, već je on i u najboljoj poziciji da prati privredne tokove, ali se pri tome mora imati u vidu da se i do donošenja posebnog zakona mora obezbediti i poštovati načelo ograničenja visine ugovorne kamate. Pri tom se pošlo i od toga: da objektivni kriterijum za ograničavanje visine ugovorne kamate obezbeđuje njegovo jedinstveno primenjivanje u celoj zemlji, zavisno od porasta odnosno suzbijanja stope inflacije, odnosno visine stope zatezne kamate, kao i funkciju kamate i pravnu sigurnost učesnika u pravnom saobraćaju. Za takvu sigurnost i efikasnost sudske zaštite ne bi bilo povoljno rešenje da sudovi u svakom pojedinačnom slučaju utvrđuju da li se radi o zelenaškom ugovoru i da prema elementima u članu 141. Zakona o obligacionim odnosima određuju visinu dozvoljene kamate. Ovo utoliko pre štoje

visina ugovorne kamate ograničena odredbom člana 399. stav 4. ZOO, mimo elemenata zelenaškog ugovora iz pomenutog člana 141. istog zakona.

NAČELNI STAV

Odluka o visini stope zatezne kamate je po svojoj pravnoj prirodi prisilni propis, pa stranke uz ugovora u privredi ne mogu ugovarati zateznu kamatu po drugoj stopi niti se mogu punovažno unaprijed odreći prava da zahtijevaju plaćanje kamate.

Obrazloženje;

U praksi redovnog sudstva sporno je pitanje, da li Odluka o visini stope zatezne kamate koju je donijelo Savezno izvršno vijeće, a odnosi se na novčana potraživanja uz ugovora u privredi, dispozitivni ili prisilni propis i prema tome da li se stranke mogu pravovaljano unaprijed odreći prava na zahtijevanje plaćanja te kamate prije dospelosti obaveze i da li mogu ugovoriti drukčiju (nižu ili višu) stopu od propisane.

Odredbe člana 277. Zakona o obaveznim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78 – u dlajem tekstu: ZOO) glasi:

- 1) Dužnik koji zakasni sa ispunjenjem novčane obaveze duguje, pored glavnice i kamatu po stopi koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge po viđenju.
- 2) Za novčanu obavezu proizašlu iz ugovora u privredi stopu zatezne kamate propisuje Savezno izvršno vijeće.
- 3) Ako je stopa ugovorene kamate viša od stope zatezne kamate iz prethodnog stava ovog člana, ona teče i poslije dužnikova zakašnjenja.

Odluka o visini stope zatezne kamate ("Službeni list SFRJ", broj 19/82) glasi:

"Dužnik – organizacija udruženog rada i druga organizacija i zajednica koja obavlja privrednu djelatnost, te imao i radnji i drugi pojedinci koji kao registrirano zanimanje obavljaju neku privrednu djelatnost, ako u roku ne namire dospjelu novčanu obavezu iz ugovora o privredi plaćaju zateznu kamatu po stopi od 25%.

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenom listu SFRJ".

Odlukama o izmjenama Odluke o visini stope zatezne kamate ("Službeni list SFRJ", broj 40/83 i 53/84) povišena je stopa zatezne kamate sa 25% na 35%, odnosno 62%.

U vezi s uvodno istaknutim pitanjem pojavila su se dva mišljenja.

Prema prvom mišljenju Odluka je despozitivni propis i stranke se mogu unaprijed tj. prije roka dospjeća obaveze, odreći prava zahtijevanja plaćanja kamata, a i ugovoriti visinu zatezne kamate po drugoj stopi od one propisane Odlukom o visini stope zatezne kamate. Ovo iz razloga, što u Zakonu o obaveznim odnosima kao pravilo važi načelo slobode uređivanja obveznih odnosa, tj. autonomije volje ugovornih stranaka, izraženo u odredbi člana 20. tog zakona, a prinudni propisi su izuzetak od toga pravila. Ovdje ne postoje posebne okolnosti zbog kojih bi cit. odluku trebalo smatrati izuzetkom. Baš naprotiv iz odredbe trećeg stava člana 277. ZOO-a, proizilazi da stranke mogu slobodno ugovoriti višu stopu zatezne kamate od propisane, a odatle pak proizilazi i daljnji zaključak da ugovorne stranke mogu i poslije stupanja na snagu Odluke valjano ugovoriti i nižu kamatnu stopu od one koja je propisana Odlukom.

Prema drugom mišljenju Odluka o visini stope zatezne kamate je prisilni propis po svome sadržaju, smislu (cilju) i po dikciji (gramatičkom tumačenju).

Prema ovom shvaćanju stranke iz ugovora o privredi ne mogu se valjano unaprijed odreći prava zahtijevati plaćanje zatezne kamate, niti je mogu ugovoriti po drugoj stopi od propisane Odlukom o visini stope zatezne kamate.

Bilo je stoga potrebno ovo spornopitanje u smislu propisa člana 33. stav 2. Zakona o Saveznom sudu da se iznese na Zajedničku sjednicu radi usvajanja načelnog stava u smislu odredbe člana 36. stav 2. toga zakona.

Nedoumica je razriješena u prilog drugo iznesenog shvaćanja, pa je stoga zauzet načelni stav naveden u izreci. Razlozi su sljedeći:

Da bi se ocijenila pravna priroda odredbe Odluke SIV-a o visini stope zatezne kamate potrebno je prethodno iznijeti nešto o institutu zatezних kamata općenito.

Zatezne kamate su po svojoj pravnoj prirodi naknada pretpostavljene imovinske štete.

Bitno je uočiti da su zatezne kamate objektivna posljedica docnje (zakašnjenja), i da krivnju za zakašnjenje ne treba tražiti, niti krivnju za zakašnjenje dužnika dokazivati. Zatezne kamate teku, po samom zakonu čim se ispune određene pretpostavke iz odredbe člana 277. u vezi sa članom 324. i sl. ZOO. Čak nije dozvoljen niti protudokaz da je vjerovnik iz ugovora u privredi pretrpio manju štetu od one propisane Odlukom o visini stope zatezne kamate.

Po stavu dva člana 277. ZOO za novčane obaveze proizašle iz ugovora u privredi stopu zatezne kamate p r o p i s u j e Savezno izvršno vijeće, a po imperativnoj dikciji spomenute Odluke dužnik iz ugovora u privredi, ako u roku ne namiri dopsjelu novčanu obavezu p l a ć a zateznu kamatu p o s t o p i od 25%, (odnosno 35%, odnosno 62%). Odatle proizilazi da je smisao i cilj Odluke da se ubrza plaćanje u privredi radi ostvarivanja dugoročnog programa ekonomske stabilizacije. To je baš onaj “drugi smisao” koji proizilazi iz posljednjih riječi odredbe člana 20. Zakona o obveznim odnosima, pa se zbog toga nedvojbeno ukazuje da se radi o prisilnom (kogentnom) propisu.

Da se Odlukom htjelo ovu materiju regulirati kao dispozitivni propis onda bi formulacija te Odluke bila na primjer “plaća zateznu kamatu do 25%” i slično.

Svrha, naime zatezne kamate je da se dužnik podstakne na pravodobno ispunjenje svoje novčane obaveze, jer takvo ispunjenje dovodi do normalne cirkulacije novčanih sredstava u prometu, pa je to i širi društveni interes, a ne samo interes pojedinih vjerovnika.

Zakašnjenje s plaćanjem novčanih obaveza iz ugovora u privredi sankcionirano je i kao privredni prijestup odredaba Zakona o osiguravanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava (“Službeni list SFRJ”, br. 60/75, 2/76, 13/76, 22/78, 31/83 i 70/83). S tim u vezi valja spomenuti da su i drugi organi, odnosno organizacije (Savezni sekretarijat za finansije Udruženja banaka Jugoslavije) takođe zauzeli stav da je Odluka o visini stope zatezних kamata prisilni propis.

Izneseno stanovište je u skladu i s osnovnim načelima Zakona o obveznim odnosima (društveno i ekonomski svrshodnom korištenju društvenih sredstava – član 5. ZOO; postupanje u skladu s načelom jedinstva jugoslovenskog tržišta – član 9. ZOO; savjesnost i poštenje – član 12. ZOO; dužnosti i ispunjenje obaveza – član 17. ZOO).

Iz navedenih razloga ne može imati pravnog djelovanja ugovaranje drukčije kamatne stope od stope propisane Odlukom SIV-a o visini stope zatezne kamate, a naročito ne niže stope, jer u svakom slučaju vrijede propisane stope, a ugovorne odredbe koje su suprotne doluci nemaju pravnog djelovanja.

Konačno, da je Odluka o visini stope zatezne kamate po svojoj prirodi prisilno propis sadržajno proizilazi i iz zaključka prethodne XX Zajedničke sjednice redovnih sudova održane 9. i 10. decembra 1982. godine u Beogradu. Po tome zaključku naime, zatezne kamate po godišnjoj stopi od 25% teku od 17. travnja 1982. godine, kao dana stupanja na snagu odluke **i na sva ranije** dospjela potraživanja iz ugovora u privredi izražena u dinarima bez obzira kada je ugovor zaključen i potraživanje dospjelo. Gledište da se odredbe Odluke primjenjuju i na ranije nastale obligacione odnose proizilazi iz pravila imovinskog prava da se na trajno pravne odnose primjenjuju novi prisilni propisi koji derogiraju propise koji su bili na snazi u vrijeme nastanka obligacionih odnosa. Zato se stopa od 25% iz cit. Odluke primjenjuje od 17. aprila 1982. godine i u slučaju kada je bila ugovorena zatezna kamata do 12% u skladu sa ranijom Naredbom o zateznim kamatama ("Službeni list SFRJ", broj 5/57), odnosno sudskom praksom, jer je propis o zateznoj kamati prisilan pa se drukčija stopa ne može valjano ugovoriti.

NAČELNI STAV

Poveriocu iz dužničko - poverilačkog odnosa pripada pravo na zateznu kamatu sve do dospelosti odnosno do naplate menice izdate u smislu zakona o obezbeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava i kad je menicu indosirao pre njene dospelosti.

Obrazloženje:

Zakonom o obezbeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava ("Službeni list SFRJ", broj 60/75, 13/76, 22/78, 31/83) posebno je uređen režim izvršavanja uzajamnih obaveza između korisnika društvenih sredstava iz dužničko – poverilačkih odnosa u oblasti prometa robe i usluga. Pored uslova i rokova nastanka dužničko – poverilačkog odnosa (član 2) i sankcije koje pogađaju dužnika u slučaju neblagovremenog izvršenja dospelosti obaveze (član 4) propisana je i obaveza dužnika da u određenom roku od nastanka dužničko – poverilačkog odnosa izda poveriocu jedan od zakonom predviđenih instrumenata obezbeđenja plaćanja, među kojima je predviđena i menica sa avalom (član 6).

U smislu tog zakona kao instrument obezbeđenja plaćanja podrazumeva se sopstvena trasirana menica domicilirana na Službu društvenog knjigovodstva kod koje se vode računu trasanta, sa dospelošću određenog dana i avalom na celu meničnu svotu (član 13).

Dileme u praksi izazvalo je tumačenje odredbe člana 16. navedenog zakona prema kojoj poverilac, posle izvršenja obaveze po osnovu kojih je primio menicu, može indosirati menicu radi izmirenja svojih obaveza, odnosno može je eksponirati kod banke ili drugog korisnika društvenih sredstava.

Nije sporno da poverilac sve dok drži menicu kao instrument obezbeđenja plaćanja ima pravo na odgovarajuću kamatu na svoje novčano potraživanje iz dužničko – poverilačkog odnosa sve do njegovog izmirenja. Ako je kamata unapred obračunata i uneta u meničnu svotu¹⁾ nesporno je da imalac menice po osnovu menice ostvaruje pravo i na kamatu. Otvoreno je, međutim, pitanje da li i kome pripada pravo na kamatu iz dužničko poverilačkog odnosa posle indosiranja menice koje je izvršeno pre njene dospelosti, a koju je indosant primio kao instrument obezbeđenja plaćanja samo glavnog potraživanja iz dužničko poverilačkog odnosa, a ne i kamatu na to potraživanje.

Zajednička sednica je po ovom pitanju zauzela navedeni načelni stav polazeći od ukupne sadržine i cilja Zakona o obezbeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava. Ovim zakonom uvedene su mere kojima se pooštrava ugovorna disciplina, pospešuje likvidnost u poslovnim odnosima u vršenju privredne delatnosti i te mere u pravilu pogađaju dužnika koji kasni sa izvršavanjem svojih obaveza. Pošto su i kamate jedan od instrumenata ugovorne discipline, pored drugih funkcija koje vrše, logično je da se dužnik koji je na iznos glavnog duga izdao

menicu kao instrument obezbeđenja plaćanja ne može osloboditi obaveze na plaćanje kamata u smislu člana 277. ZOO, jer bi to bilo u suprotnosti sa ostalim propisanim merama i njihovim ciljem. Indosiranje menice pre dospelosti ne utiče na ovu obavezu dužnika, a kome pripada pravo na kamate zavisi od činjenice da li su kamate obračunate u meničnu svotu ili ne.

Prema odredbi člana 13. zakona o menici indosamentom se prenose sva prava koja proističu iz menice, što znači da indosatar po osnovu menice može u momentu njene dospelosti naplatiti od trasanta odnosno dužnika iz dužničko – poverilačkog odnosa po osnovu koga je menica izdata samo iznos na koji je menica izdata. Prema tome u slučaju indosiranja menice pre njene dospelosti kamate će pripadati indosatoru samo ako su sadržane u meničnoj svoti. Ako je menicom obezbeđen glavni dug iz dužničko – poverilačkog odnosa, kamata pripada poveriocu iz tog odnosa sve do dospelosti odnosno naplate menice jer je on indosiranjem menice preneo na indosatora samo glavno potraživanje, te indosatar nema pravni osnov da od dužnika zahteva kamatu van meničnih prava. Ovde valja napomenuti da poverilac iz dužničko - poverilačkog odnosa, pored indosiranja menice izdate samo na iznos glavnog duga, može po odredbama Zakona o obligacionim odnosima posebnim pravnim poslom preneti na indosatora i potraživanje kamate. U tom slučaju pravo na kamate pripadaće novomimaocu menice, ali ne po osnovu menice, već po posebnom pravnom poslu o prenosu tog potraživanja.

---

1) Prema novom stavu 3. člana 5. Zakona o obezbeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava može se menicom sa avalom obezbediti i plaćanje kamate iz istog dužničko – poverilačkog odnosa (vidi član 3. stav 2. Zakona o izmenama i dopunama Zakona o obezbeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava – “Službeni list SFRJ”, broj 31/83).

ZAKLJUČAK

Regresno potraživanje zajednice osiguranja imovine i lica prema neosiguranom imaocu motornog vozila, odnosno neovlašćenom vozaču, iz obaveznog osiguranja u saobraćaju, zastarjeva u opštem zastarnom roku iz člana 371. Zakona o obligacionim odnosima, a zastarijevanje počinje teći prvog dana poslije dana kada je zajednica osiguranja isplatila naknadu štete.

Obrazloženje:

Po odredbi člana 55. st. 1. do 4. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica (“Službeni list AFRJ”; broj 24/76), štetu prouzrokovanu motornim ovzilom čiji korisnik, odnosno vlasnik nije zaključio ugovor o osiguranju od odgovornosti, kao i štetu prouzrokovanu motornim vozilom koje je koristilo, odnosno kojim je upravljalo lice koje za to nije imalo ovlaštenja, naknađuje određena zajednica osiguranja, a u smislu člana 55. stav 5. ovog zakona, zajednica osiguranja koja naknadi štetu, ima pravo regresa od neosiguranog korisnika – imaoca, odnosno neoovlašćenog vozača.

U sudskoj praksi postoje različiti stavovi o tome od kog momenta počinje teći zastarni rok ovog regresnog potraživanja i o dužini tog zastarnog roka.

Po jednom stanovištu, regresno potraživanje zajednice osiguranja prema neosiguranom imaocu motornog vozila, odnosno neovlašćenom vozaču, ima karakter potraživanja iz osnova naknade štete koja je indirektno prouzrokovana zajednici, a nastaje časom isplate naknade iz sredstava zajednice. Polazeći od ovako shvaćene pravne prirode regresnog potraživanja, po ovom stanovištu zastarijevanje počinje teći prvog dana poslije dana kada je zajednica osiguranja isplatila naknadu oštećenom, a zastarijevanje nastupa protekom rokova iz čl. 376. i 377. Zakona o obligacionim odnosima.

Po drugom stanovištu, isplatom naknade štete pričinjene upotrebom vozila neosiguranog imaoca, odnosno od strane neovlašćenog vozača, zajednica osiguranja po osnovu zakonske

subrogacije, u smislu člana 939. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, stupa u prava oštećenih na obeštećenje prema neosiguranom imaoocu, odnosno neovlaštenom vozaču, pa rok zastare počinje teći kada i zastarijevanje potraživanja lica kome je isplaćena naknada i završava se u istom roku, u smislu člana 380. stv 6. Zakona o obligacionim odnosima.

Po trećem stanovištu, zajednica osiguranja je po samom zakonu u položaju solidarnog jamca za obaveze na naknadu štete neosiguranog imaooca motornog vozila, odnosno neovlaštenog vozača, pa isplatom naknade oštećenom stiče pravo na regres koje pripada jemcu prema glavnom dužniku, tako da zastarijevanje ovog regresnog potraživanja počinje teći prvog dana poslije dana kada je zajednica osiguranja naknadila štetu oštećenom, a primjenjuje se opšti zastarni rok iz člana 371. Zakona o obligacionim odnosima.

Zajednička sjednica većinom glasova delegata usvojila je naprije navedeni zaključak iz slijedećih razloga:

Neprihvatljivo je mišljenje da ovo regresno potraživanje ima karakter potraživanja iz osnova naknade štete. od indirektnom (posrednom) štetom podrazumijeva se gubitak u imovini oštećenog koji se nadovezuje na neposredno izazvanu šetu, bilo kao njena dalja posljedica, bilo usljed sadejstva nekog slučajnog uzroka koji ne bi, bez neposredno prouzrokovane štete, izazvao štetne posljedice. Očito je da postupcima neosiguranog imaooca vozila, odnosno neovlaštenog vozača, zajednici osiguranja nije prouzrokovana ovako definisana indirektna (posredna) šteta. ne može se zaključiti ni da je zajednica pretrpjela neposrednu (direktnu) štetu u ovom slučaju, jer ne postoji pravno – relevantno uzročna veza između porpuštanja, odnosno postupka neosiguranog imaooca odnosno neovlaštenog vozača i štete nastale isplatom iz sredstava zajednice, koja je neophodan uslov za nastanak obligacije na naknadu štete. Po preovlađujućoj teoriji adekvatne uzročnosti, uzrok štete je samo onaj događa čijem redovnom dejstvu konkretna šteta odgovara, koji je dakle, takav da se od njega takva posljedica i očekuje. Propuštajući vozača motornog vozila da se osigura od odgovornosti, odnosno upotrebe vozila od strane neovlaštenog vozača, ne bi mogli sami za sebe i po redovnom toku stvari dovesti do baveze zajednice osiguranja da naknadi štetu oštećenom trećem licu nastalu upotrebom vozila, kada ne bi postojala zakonska norma kojom je takva obaveza izričito propisana.

Ne može se zaključiti ni da navedeno regresno potraživanje pripada zajednici osiguranja po osnovu zakonske subrogacije u smislu člana 939, stav 1. Zakona o obligacionim odnosima (pogotovu ne u smislu člana 300. pomenutog zakona, jer osiguravač ne ispunjava tuđu obavezu dobrovoljno, zato što ima neki pravni interes, već zato što ga na to obavezuje poseban zakonski propis), Član 939, Zakona o obligacionim odnosima nalazi se u odjeljku 2. Osiguranje imovine i odnosi se isključivo na doborovoljno ugovorno osiguranje imovine koja obuhvata i dobrovoljno osiguranje od odgovornosti kao jedan od vidova imovinskog osiguranja, a ne primjenjuje se kod obaveznog osiguranja od odgovornosti. Iz odredbe člana 939. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, sem toga, slijedi da na osiguravača do visine isplaćene naknade prelaze sva osiguranikova prava prema licu koje je po bilo kojoj osnovi odgovorno za štetu. Ne bi se, dakle, moglo zaključiti da po ovom osnovu stiču zajednica osiguranja regresno potraživanje prema neosiguranom imaoocu motornog vozila (u tom slučaju nema osiguranika, jer i nije zaključen ugovor o osiguranju).

Osiguranik – imalac motornog vozila nije u pravilu obavezan ni na naknadu štte prouzrokovane trećem licu upotrebom njegovog vozila, ako ga koristi neovlašteni vozač (po odredbama republičkih zakona o osiguranju imovine i lica, neovlašteni vozač je lice koje vozilom upravlja bez odgovarajuće vozačke dozvole, te lice koje bez znanja i odobrenja imaooca vozila upotrijebi motorno vozilo ili ilice koje je na drugi protupravan način došlo do motornog vozila). Imalac motornog vozila se naime, oslobađa i objektivne odgovornosti za štetu prouzrokovanu upotrebom njegovog vozila, ako mu je vozilo oduzeto na protupravan način, sem izuzetno, ako je on sam odgovoran zbog takvog oduzimanja (član 175. Zakona o ogliacionim odnosima). Pošto u pravilu

nema regresnih zahtjeva imaoca vozila – osiguranika prema neovlaštenom vozaču, ne može se takav zahtjev osiguravača zasnivati na zakonskoj subrogaciji u prava osiguranika prema tećem licu.

Kada nema uslova za zakonsku subrogaciju u prava osiguranika u smislu člana 939. . Zakona o ogliacionim odnosima, ne može se primijeniti ni pravilo o zastarijevanju potraživanja iz člana 380. stav 6. . Zakona o ogliacionim odnosima, što jasno slijedi iz sadržaja ovog propisa.

Pogrešan je argument da je . Zakona o ogliacionim odnosima izmijenio (derogirao) odrfedbe o pravu na regres osiguravača sadržane u Zakonu o osnovama sistema osiguranja imovine i lica, po pravilu lex posteriori derogat legi priori, jer se na radi o zakonima koji se odnose na identične pravne odnose.

Većina ne prihvata ni da bi se u ovom slučaju moglo zaključiti da je zajednica osiguranja u položaju analognom onom kada je zaključila ugovor o osiguranju jer se u bitnim elementima ove dvije situacije razlikuju. Kod ugovora o osiguranju, osiguravač po osnovu zakonske subrogacije u pravilus tupa u prava osiguranika prema trećem licu, a u ovom slučaju ostvaruje rpavo na naknadu priznato mu posebnim zakonom, od lica koje je propustilo da zaključi ugovorom o osiguranju.

Teško bi bilo prihvatiti i da se regresno potraživanje zajednice osiguranja temelji na verzijском osnovu. Zajednica osiguranja isplatom naknade oštećenom ne ispunjava dobrovoljno tuđu zakonsku obavezu, već upravo vlastitu, nametnutu joj posebnom zakonskom normom.

Mora se na osnovu navedenog, zaključiti da obaveza zajednice osiguranja na naknadu štete koju prouzrokuje neosigurani imalac motornog vozila, odnosno neovlašteni vozač, predstavlja zakonsku obligaciju u užem smislu riječi, jer se zasniva na posebnom zakonskom propisu, a istu pravnu prirodu ima i pravo na regres isplaćenog, koje pripada zajednici osiguranja takođe na temelju posebne naredbe zakona.

Potraživanje po navedenom osnovu zastarijeva u opštem zastarnom roku (član 371. Zakona o ogliacionim odnosima), a zastarijelosti počinje teći prvog dana po istplati naknade oštećenom (član 361. Zakona o ogliacionim odnosima).

Moglo bi se prihvatiti i stanovište da zajednica osiguranja ima položaj zakonskog solidarnog jemca bilo u slučaju kada postoji odgovornost za štetu imaoca vozila bilo neovlaštenog vozača. Ona po posebnoj zakonskoj normi ispunjava tuđu obavezu i to samo ako obaveza za naknadu štete koja tereti neosiguranog imaoca odnosno neovlaštenog vozača, postoji, a dužna je u pravilu dati naknadu do obima obaveze pomenutih lica. Ova akcesornost obaveze zajednice osiguranja upućuje na institut zakonskog jemstva. Nakon isplate duga povjeriocu, jemac stiće regresno potraživanje prema glavnom dužniku do visine isplaćenog iznosa. Kako se radi o specifičnoj vrsti zakonskog jemstva, ne bi se moglo primijeniti pravilo o personalnog subrogaciji sadržano u članu 1003. Zakona o ogliacionim odnosima, koje se odnose na ugovorno jemstvo. Ovo stoga što jemac iz ugovora već u času zaključenja ugovora o jemstvu poznaje i povjerioca i dužnika za koga jamči, a zna i za sve modalitete ugovora između njih dvojice, posebno za rok ispunjenja obaveze, pa ga subrogacija u prava povjerioca u času isplate duga ne bi mogla dovesti u situaciju da svoje regresno potraživanje prema glavnom dužniku ne ostvari u zastarnom roku koji je tekao protiv povjerioca iz glavnog pravnog posla. Položaj zajednice osiguranja kao solidarnog jemca po zakonu, u ovoj bitnoj okolnosti je neponovljivi, jer ona za povjerioca saznaje tek kada joj se obrati i svoj zahtjev potkrijepi valjanim dokazima, pa bi bio jedino prihvatljiv stav da regresno potraživanje zajednice osiguranja prema neosiguranom imaocu odnosno neovlaštenom vozaču, makar poticalo i iz instituta zakonskog jemstva, zastarijeva u opštem zastarnom roku, a da zastarijevanje počinje teći prvog dana poslije dana kada je zajednica osiguranja isplatila naknadu štete.

**ZAKLJUČCI SA SAVJETOVANJA PREDSTAVNIKA GRAĐANSKIH ODJELA
SAVEZNOG SUDA, REPUBLIČKIH I POKRAJINSKIH VRHOVNIH SUDOVA
I VRHOVNOG VOJNOG SUDA**

održanog 13. i 14. juna 1984. godine u Zagrebu

Pod upotrebom tuđe stvari u smislu člana 219. Zakona o ogliacionim odnosima podrazumijeva se takvo korišćenje stvari pri kome se ona pretvara u nešto drugo ili prestaje da postoji. Korist ostvarenu takvom upotrebom stvari dužan e da naknadi imaocu stvari i savjestan sticalac.

Korištenje tuđe stvari u smislu člana 38. stv 2. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima podrazumijeva upotrebu pri kojoj identitet stvari ostaje očuvan uz moguće smanjenje vrijednosti zbog upotrebe. Savjestan držalac odnosno sticalac nije dužan da plati naknadu za takvo korišćenje stvari za vrijeme dok je bio savjestan.

Obrazloženje:

U sudskoj praksi formiranoj i prije stupanja na snagu Zakona o ogliacionim odnosima (ovaj zakon je stupio na snagu 1. oktobra 1978. godine), a naročito poslije stupanja na snagu zakona, vlasniku stvari je dosuđivana naknada za neovlašteno korišćenje njegovom stvari od strane trećeg lica, pa i kada je korisnik stvari ovu držao kao savjestan posjednik (naknada je u pravilu dosuđivana u visini uobičajene zakupnine).

Pobornici ovog stava su se oslanjali na odredbu člana 219. Zakona o ogliacionim odnosima (ovaj član glasi: “Kad je neko tuđu stvar upotrijebio u svoju korist, imalac može zahtijevati, nezavisno od prava na naknadu štete, ili u odsustvu ove, da mu ovaj naknadi korist koju je imao od upotrebe”).

Nedoumicu je izazvala odredba člana 38. stav 2. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima, koji je stupio na snagu dana 1. spetembra 1980. godine (ova odredba glasi: “Savjesni posjednik nije dužan platiti naknadu za korišćenje stvari niti odgovara za pogoršanje i porast stvari što su nastali za vrijeme njegovog savjesnog psojedovanja”).

Pojavila su se mišljenja da je ova odredba u koliziji sa članom 219. Zakona o ogliacionim odnosima, odnosno da je njom derogirana (izmijenjena) odredba člana 219. Zakona o ogliacionim odnosima, te da bi trebalo u nedostatku prelaznih odredaba, zadržati raniju praksu kada su se činjenične pretpostavke za razrješenje spora ostvarile prije stupanja na snagu Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima.

Raspravljajući o ovoj dilemi na savjetovanju je zauzet stav kao u sentenci iz ovih razloga:

Odredbu člana 219. Zakona o ogliacionim odnosima treba posmatrati povezano sa odredbom člana 217. istog zakona (član 217. glasi “Ako je neko svoju ili tuđu stvar upotrijebio na korist trećeg, a nema uslova za primjenu pravila o poslovodstvu bez naloga, treći je dužan vratiti stvar, odnosno, ako to nije moguće, naknaditi njenu vrijednost”). Razlika je samo u tome da li je do upotrebe tuđe stvari došlo radnjom samog vlasnika stvari ili nekog trećeg, ili radnjom lica koje upotrebljava stvar u svoju korist.

Polazeći od navedenog, mora se zaključiti da član 219. Zakona o ogliacionim odnosima dolazi do primjene kada je neko u svoju korist upotrijebio tuđu stvar tako da je upotrebom prestala postojati

(primjer ugradnja tuđeg materijala u vlastitu zgradu, sijanje njive tuđim sjemenom i sl.). U takvom slučaju obogaćeni duguje naknadu u visini koristi koju je imao od upotrebe jer nije u mogućnosti da vrati stvar. Primjenom ove odredbe može biti obavezan i savjestan posjednik na naknadu koristi koju je imao upotrebom same stvari (ne njenim iskorištavanjem). Ovakav stav ne proturječi odredbi člana 38. stav 2. Zakona o osnovnim svojinsko – prvnim odnosima, jer je i savjestan posjednik dužan da vlasniku vrati njegovu stvar, a ako to ne može da učini zato što ju je u svoju korist upotrijebio, tako da je prestala da postoji ili se transformisala u drugu stvar, duguje naknadu u visini koristi koju je imao od takve upotrebe. Odredba da savjestan posjednik ne odgovara za pogoršanje i propast stvari ne znači i da može bez obaveze naknade iskoristi samu bit stvari njenom upotrebom u vlastitu korist. Pomenutu odredbu treba shvatiti tako da savjestan posjednik ne odgovara za pogoršanje ili propast stvari do koga dođe tokom njenog redovnog iskorištavanja – upotrebe pri kojoj identitet stvari ostaje očuvan uz moguće smanjenje vrijednosti usljed upotrebe.

ZAKLJUČAK

Kad je Zakonom republike odnosno autonomne pokrajine propisano da raniji vlasnik područstvljenog neizgrađenog građevinskog zemljišta, kome se na osnovu odluke nadležnog upravnog organa to zemljište uzima iz posjeda, ima pravo na naknadu za zemljište po propisima o eksproprijaciji, tada se propisi o eksproprijaciji primjenjuju i u pogledu kamata od deposediranja do isplate naknade, ako pravo na kamatu nije drukčije regulirano zakonom republike odnosno autonomne pokrajine:

Obrazloženje:

Zakonom o određivanju građevinskog zemljišta u gradovima i naseljima gradskog karaktera (“Službeni list SFRH”, br. 5/68 i 20/69) – član 1. stav 2. propisivao je da bivšem vlasniku područstvljenog neizgrađenog građevinskog zemljišta u slučaju deposediranja pripada pravična naknada po odredbama Zakona o eksproprijaciji (“Službeni list SFRJ”, broj 11/68 i 30/68).

U praksi je bilo sporno da li raniji vlasnik područstvljenog neizgrađenog građevinskog zemljišta ima pravo na kamatu od 6% godišnje od deposediranja do dospelja potraživanja pravične naknade (slučaj kada dolazi do deposediranja prije zaključenja nagodbe ili donošenja rješeja o naknadi), odnosno da li mu od dospelja te obaveze pripada kamata po stopi od 12% godišnje, kako je predviđao tadašnji Zakon o eksproprijaciji (član 52).

Ovo pitanje je i danas aktuelno u svim republikama i pokrajinama, osim u SR Makedoniji i SAP Vojvodini, u kojima zakoni o građevinskom zemljištu na isti način, kao i ranije savezni zakon, upućuju na zakone o eksproprijaciji u pogledu prava na naknadu za područstvljeno neizgrađeno građevinsko zemljište¹⁾ Zakoni o eksproprijaciji propisuju da će od predaje nepokretnosti do dospelja obaveze plaćanje naknade korisnik eksproprijacije platiti eksproprijatu kamatu po stopi koja se plaća ne štedne uloge po viđenju, a od dospelja te obav eze “udvostručenu” kamatnu stopu odnosno u SR Hrvatskoj i SR Sloveniji – 12% godišnje.²⁾

Područstvljenje građevinskog zemljišta ni po Zakonu o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta, ni po kasnijim propisima, nije klasna mjera “eksproprijacije eksproprijatora” (kao npr. agrarna rforma i nacionalizacija sredstava za proizvodnju), već se sprovodi i cilju sprečavanja individualnog prisvajanja gradske, rente koja po ustavu pripada općini ili

1) Član 31. stav 1. Zakona o građevinskom zemljištu (“Službeni list SRCG”, broj 28/80); član 32. stav 1. Zakona o građevinskom zemljištu (“Službeni glasnik SR Srbije”, broj 20/79); Član 25. stav 1. Zakona o građevinskom građevinskom zemljištu – član 32. stav 1. “Narodne novine SRH”, broj 54/80); Član 15

Zakona o prenehanju ...("Uredni list SR Slovenije", broj 19/76); Član 26. Zakona o gradežno zemljište ("Službeni list SR Makedonije", broj 10/79 i čl. 25. i 26. Zakona o građevinskom zemljištu ("Službeni list SAP Vojvodine", broj 15/76) i član 23. stav. 1. Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini ("Službeni list SRBiH", broj 13/74).

- 2) Član 71. Zakona o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH"; broj 19/77); Član 55. Zakona o eksproprijaciji ("Službeni list SRCG", br. 20/72 i 20/76); Član 57. stav 3. Zakona o razvlastitive ("Uradni list SR Slovenije", broj 27/72); Član 61. stav 3. zakona o eksproprijaciji ("Narodne novine SRH", broj 46/82); Zakon o eksproprijaciji – član 63. stav 3. ("Službeni glasnik SR Srbije" broj 22/73); Član 49. stav 3. Zakona o eksproprijaciji ("Službeni list SAP Kosovo", broj 25/73).

drugoj društveno – političkoj zajednici³⁾ i radi ostvarenja odgovarajućeg uticaja društvene zajednice u pogledu korišćenja građevinskog zemljišta. Po tome je podruštvljavanje građevinskog zemljišta blisko eksproprijaciji kompleksa zemljišta za komunalnu stambenu i drugu kompleksnu izgradnju. Podruštvljavanje građevinskog zemljišta jednako kao eksproprijacija, pogađa i onog vlasnika kome je podruštvljeno zemljište davalo značajan dio prihoda za njegove potrebe i potrebe njegove porodice.

Doduše, nosilac privremenog prva korištenja neizgrađenog građevinskog zemljišta izgubio je pravo vlasništva sa podruštvljavanjem, često i nekoliko godina prije deposediranja, ali je do deposediranja mogao u pravilu koristiti zemljište prema dosadašnjoj namjeni, iako je bio praktički lišen prava raspolaganja. Njegova ovlaštenja korišćenja podruštvljenog zemljišta nisu bitno sužena u odnosu na ovlaštenja vlasnika nepodruštvljenog građevinskog zemljišta. Zato deposediranje bivšeg vlasnika i deposediranje vlasnika, kome zemljište još nije ekspropisano, ima u mnogo čemu slične pravne i ekonomske učinke. Ako je svrha propisa "Jednostruke" kamatne stope da se plati naknada vlasniku, koji je deposediran, a nije prestao biti vlasnik, zato što je izgubio mogućnost da koristi svoje zemljište, te naknada pod analognim pretpostavkama pripada i bivšem vlasniku, koji nije dobio, niti je po zakonu mogao dobiti, naknadu kada je izgubio pravo vlasništva i kome je tek u postupku deposediranja isplaćuje naknada za gubitak prava vlasništva. Analogne pretpostavke psotoje ako se bivši vlasnik deposediranjem prije zaključenja nagodbe ili pravomoćnosti rješenja o naknadi jer se on do dospjeća obaveze plaćanja naknade nalazi u sličnoj poziciji u kojoj se našao vlasnik zemljišta u vremenu od deposediranja prije eksproprijacije do dospjeća obaveze o isplati naknade.

Ratio legis odredbe o zateznoj kamati po "udvostručenoj" kamatnoj stopi iz propisa o eksproprijaciji čini se da je u tome da se vlasniku, koji je u opštem interesu lišen prava vlasništva na nekretnini, isplati primjernija naknada u vrijeme akda prometna vrijednost nekretnina raste, još brže nego što pada vrijednost domaće valute. Vlasnik, kome se određuje pravična naknada rješenjem, utoliko više je na gubitku ukoliko je duži vremenski interval od određivanja naknade do pravomoćnosti rješenja, odnosno do, dospjeća obaveze po rješenju, pa je zbog toga opravdano da mu se bar od dospjeća obaveze računa zatezna kamata po višoj kamatnoj stopi od one koja je određena opštim pravilima obligacionog prava. Ukoliko je to svrha ove odredbe, tada postoji analogija u slučaju deposediranja bivšeg vlasnika neizgrađenog građevinskog zemljišta, jer i i on, kao i eksproprijat, budući lišen posjeda, onemogućen da se koristi zemljištem koje je bilo njegovo bivše vlasništvo, prije nego što mu je plaćena odgovarajuća naknada za to zemljište.

- 3) Ustav SRBiH (član 91); Ustav SRH (član 116); Ustav SRM (član 101); i u drugim republikama i pokrajinama zakonima je detaljno propisano zahvatanje gradske rente u korist društveno plitičke zajednice.

PRAVNU PRIRODU SPORA, RADI DOPUŠTENOSTI REVIZIJE, SUD UTVRĐUJE UZIMAJUĆI U OBZIR CJELOKUPNU ČINJENIČNU OSNOVU SPORA.

Obrazloženje:

Odredbom člana 382. st.2. i 3. Zakona o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 4/77, 36/80 i 69/82) prvo na izjavljivanje revizije ograničeno je primjenom vrijednosnog kriterija i povezano s limitom od 50.000 dinara.

Revizija nije dopuštena ni u imovinskopravnim sporovima u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu, na predaju stvari ili izvršenje kakve druge činidbe, ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravomoćne presude ne prelazi 50.000 dinara.

Revizija nije dopuštena u imovinskopravnim sporovima u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na potraživanje u novcu, predaju stvari ili izvršenja kakve druge činidbe, ako vrijednost predmeta spora koju je tužitelj u tužbi naveo ne prelazi 50.000 dinara.

Odredbom člana 382. stav 4. ZPP-a taksativno su navedeni sporovi u kojima je iznimno, i kad je riječ u tužbenom zahtjevu iz st. 2. i 3. tog člana revizija uvijek dopuštena. To su:

- 1) sporovi o udruživanju;
- 1a) sporovi o naknadi štete za izgubljeno uzdržavanje zbog smrti davaoca uzdržavanja;
- 2) sporovi iz radnih odnosa;
- 3) sporovi iz autorskog prava;
- 4) sporovi koji se odnose na zaštitu i upotrebu izuma i tehničkih unapređenja, uzoraka, modela i žigova i prava na upotrebu tvrtke ili imena te sporovi iz nelojalne utakmice;
- 5) imovinski sporovi, uključujući i sporove o naknadi štete, koji nastanu iz protuustavnih i protuzakonitih pravnih poslova i radnji kojima se organizacija udruženog rada ili radni ljudi na teritoriji drugih republika odnosno autonomnih pokrajina, pa time i druge republike odnosno autonomne pokrajine stavljaju u neravnopravan položaj na jedinstvenom jugoslovenskom tržištu.

U praksi se kod ocjene nedopuštenosti revizije postavilo pitanje o kakvom se sporu radi, da li o takvom u kojem je revizija uvijek dopuštena ili o imovinskopravnom u kojem treba primijeniti vrijednosni kriterij, pri čemu su kod utvrđivanja pravne prirode spora uočeni različiti pristup i kriteriji.

U osnovi moguća su dva pristupa kojima bi se rukovodio sud kod utvrđivanja pravne prirode spora.

Po jednom ograničavao bi se na ocjenu određenih elemenata, po drugom, cijenio bi sve elemente koji mu stoje na raspolaganju.

U prvom slučaju trebalo bi pronaći i odlučiti se za takve sigurne kriterije koji bi omogućavali dosljednost u postupanju.

Praksa je pokazala da se dilema u suštini vrlo često svodila na pitanje da li se ograničiti na postaljeni tužbeni zahtjev ili uzeti u obzir i druge okolnosti.

S tim u vezi osim tužbenog zahtjeva uz koji se u određenoj mjeri uzima u obzir i činjenični osnov tužbe, kao osnov za ocjenu pravne prirode spora, poslužili su od slučaja do slučaja i drugi činjenični navodi, posebno navodi tužene stranke, zatim pravna kvalifikacija spora od strane suda, činjenično utvrđenje nižestepenih sudova, kao i ocjena nižestepenih sudova ili ocjena revizijskog suda o osnovanosti tužbenog zahtjeva. Iako time nisu iscrpljene sve mogućnosti,

praksa ukazuje na razlike koje su se pojavile u postupanju i na teškoće na koje bi se naišlo pri pokušaju iznalaženja načelnog stava. Stoga, pitanje, da li je bilo koji od navedenih ili nekih drugih elemenata opravdan, siguran i dovoljan kriterij za ocjenu pravne prirode spora, dovodi odmah do daljnjeg pitanja, da li je uopće opravdano utvrđivati pravnu prirodu spora, polazeći s izloženog stajališta tj. tako da sud u svoju ocjenu uključuje samo određene elemente, a eliminira druge.

Nasuprot tome, ako sporove iz čl. 382. st. 3. ZPP-a shvatimo u njihovom materijalno – pravnom smislu, tada pravna priroda spora proizilazi iz sveukupnog materijalno – pravnog sadržaja spora. Sud će, dakle, na temelju cjelokupne činjenične osnove i svih elemenata koji iz nje proizilaze biti dužan cijeniti postavljene materijalno .- pravne zahtjeve i na temelju toga utvrditi pravnu prirodu spora.

To bi trebalo shvatiti tako, da će sud uzeti u obzir, kako činjenične navode obje stranaka, tako i utvrđenja sudova, a u mjeri u kojoj je to potrebno i pravnu kvalifikaciju spora o materijalno – pravnom sadržaju spora, a time i o pravnoj prirodi spora.

Izloženo stajalište izražava i prihvaćeni zaključak u vezi sa primjenom člana 382. stava 4. ZPP-a.

Zaključak prihvaćen na Savjetovanju predstavnika Građanskih odjela Saveznog suda, republičkih i pokrajinskih vrhovnih sudova, i Vrhovnog vojnog suda, održanog 13. i 14. lipnja 1984. godine u Zagrebu.

1. Rješenjem o priznanju o izvršenju donesenim u smislu odredbe člana 101. stav 3. a u vezi sa članom 96. stav 2. ZRSZ strana se sudska odnosno arbitražna odluka priznaje i utvrđuje njena izvršenost a ne određuje se njeno prisilno izvršenje. Protiv tog rješenja dužnik može izjaviti jedino žalbu u smislu odredaba člana 101. st.3. i 4. ZRSZ i to samo iz razloga što smatra da se nisu ostvarile pretpostavke iz člana 101. stav 2. ZRSZ.
2. Ako nije doneseno rješenje iz člana 101. stav 3. ZRSZ o priznanju strane sudske odnosno arbitražne odluke može kao o prethodnom pitanju rješavati sud i u postupku njenog prisilnog izvršenja. Protiv rješenja o izvršenju donesenog u tom postupku (Član 38. stav 1. ZIP-a) dužnik može izjaviti jedino prigovor u smislu odredaba člana 48. do čl. 54. ZIP-a pri tome se kao razlog koji prema odredbama čl. 50. ZIP-a sprečava izvršenje smatra i nepostojanje pretpostavki za priznanje strane odluke.

Obrazloženje:

“Opća pitanja sudskog izvršenog prava su u SFRJ na cjelovit način uređena u Zakonu o izvršenom postupku (“Službeni list SFRJ”, br. 20/78 i 6/82 – dalje: ZIP). O izvršenju govori, međutim, i Zakon o rješavanju sukoba zakona o propisima drugih zemalja u određenim odnosima (“Službeni list SFRJ”, br. 43/82 i 72/82 – dalje: ZRSZ) u Glavi četvrtoj koja nosi naslov: “Priznanje i izvršenje stranih odluka”, i to u članu 101. ZRSZ koji glasi:

“Za priznanje i izvršenje stranih sudskih odluka istраниh arbitražnih odluka mjesno je nadležan sud na čijem području treba provesti postupak priznanja odnosno izvršenja.

Sud će se ograničiti na to da ispita postoje li uvjeti iz čl. od 86. do 100. ovog zakona, a ako smatra potrebnim, objašnjenje može tražiti i od stranaka.

Protiv rješenja o priznanju odnosno izvršenju odluke stranke mogu izjaviti žalbu u roku od 15 od dana dostave rješenja.

O žalbi protiv rješenja iz stava 3 ovog člana odlučuje drugostepeni sud.

Ako o priznanju strane odluke nije doneseno posebno rješenje, svaki sud može o priznanju te odluke rješavati u postupku kao u prethodnom pitanju ali samo s učinskom za taj postupak.

Priznanje odluke stranog suda u stvarima koje se odnose na osobno stanje (status) ovlašten je tražiti svatko tko za to ima pravni interes”.

Pored toga, još je u članu 96. stav 2. istog zakona propisano:

“Podnositelj zahtjeva za izvršenje strane sudske odluke, osim potvrde iz člana 87. ovog zakona, treba da podnese i potvrdu o izvršnosti te odluke po pravu države u kojoj je donesena”.

Odredbe ZRSZ u postupku izvršenja stranih odluka su, dakle, vrlo oskudne, a ponekad se i razlikuju od odredaba ZIP. Navedene okolnosti izazivaju u praksi izvjesne probleme pa se nameće potreba da se oni razriješe. Prvo pitanje koje se u vezi s time postavlja je: da li je citiranim odredbama ZRSZ zakonodavac želio položaj i prava stranaka u postupku izvršenja na temelju strane odluke urediti odvojeno i drugačije nego što ih je regulirao kad se radi o izvršenju domaćih odluka? Na to pitanje treba odgovoriti negativno. Iz načela suverenosti proizilazi pravo svake države da na svom području vrši isključivu sudbenost pa zato djelovanje sudske odluke u pravilu završava na granici države čiji ju je sud donio. U nekoj drugoj državi takva odluka može proizvoditi učinke samo ako to odnosna država dopusti tj. ako stranu odluku prizna. Priznanje strane odluke ovisi o tome jesu li se ispunile izvjesne pretpostavke koje se od države do države razlikuju. Pretpostavke za priznanje stranih odluka u SFRJ propisane su u čl. 86. – 100. ZRSZ. Ako se one nisu ostvarile, strana odluka neće uopće djelovati u Jugoslaviji. Ispunjenje pak tih pretpostavki ima prema izričitoj odredbi člana 86. stav 1. ZRSZ za posljedicu da se: “strana sudska odluka izjednačuje s odlukom suda SFRJ i ima pravni učinak u SFRJ”. Priznanjem se, dakle, strana odluka **izjednačuje** s domaćom u pogledu svojih učinaka pa uz ostalo i u pogledu učinka izvršnosti. To znači da i u postupku izvršenja stranke trebaju imati isti položaj i prava bez obzira na to da li je se on vodi na temelju strane ili domaće izvršne isprave. Odredbe koje reguliraju taj položaj i prava stranaka nalaze se u ZIP pa u njima treba potražiti odgovore na pitanja koja ZRSZ nije riješio. Uostalom, primjena odredaba ZIP u postupku izvršenja stranih odluka proizilazi i iz člana 12. tog zakona koji glasi: “Izvršenje odluke stranog suda može se odrediti i provesti u SFRJ ako odluka ispunjava zaknom propisane pretpostavke za priznavanje”. Pravilo o jednakom tretiranju stranih i domaćih odluka u postupku izvršenja lako će se ostvariti u situacijama kad ZRSZ izvjesnu materiju nije uopće regulirao pa tu u praksi vjerovatno i neće biti poteškoća. Sporno je međutim ponekad kako postići tu jednakost onda kad ZRSZ određeno pitanje uređuje, ili se barem čini da uređuje, drugačije nego ZIP.

Razlike između odredaba ZIP i ZRSZ naročito su velike u vezi s mogućnošću dužnika da pobija rješenje o izvršenju.

Po ZIP se postupak izvršenja u pravilu pokreće na prijedlog vjerovnika (član 2.). U prijedlogu za izvršenje moraju biti naznačeni: vjerovnik i dužnik, izvršna isprava, obveze dužnika, sredstvo i predmet izvršenja te drugi podaci koji su potrebni za provođenje izvršenja (član 35. stav 1). Ako su ispunjene izvjesne pretpostavke, sud će donijeti rješenje o izvršenju tj. rješenje kojim se u cjelosti ili djelomice usvaja prijedlog za izvršenje (Član 15. točka 6.). Sadržaj tog rješenja odgovara onome prijedlogu za izvršenje (član 38. stav 1.). Jedini pravni lijek dužnika protiv rješenja o izvršenju (osim ako se pobija samo odluka o troškovima) je **prigovor** (Član 8. stav 2. i član 48). Razlozi za prigovor su oni koji: “Sprečavaju izvršenje” a egzemplifikativno su navedeni u članu 50. ZIP. Rok za prigovor iznosi u pravilu osam dana od dana dostave prvostepenog rješenja (član 8. stv 3.). Međutim, prigovor zasnovan na činjenici koja je nastupila nakon nastanka izvršne ispravne odnosno u vrijeme kad se više nije mogla iznijeti u postupku iz kojeg potječe izvršna isprava može dužnik podnijeti i nakon proteka roka od osam dana sve do okončanja izvršnog postupka (član 51). Prigovor je **remonstativni pravni lijek** te o njemu

odlučuje sud koji je donio rješenje o izvršenju (član 49.). Prigovor se dostavlja vjerovniku na odgovor, radi se dakle o dvostranom pravnom lijeku (član 52). Kad primi odgovor na prigovor ili kad protekne rok za odgovor, sud će (nakon što eventualno održi ročište za raspravljanje o prigovoru) donijeti rješenje o prigovoru (član 53.). Međutim, ako to rješenje zavisi od neke činjenice koja se odnosi na samo potraživanje, a među strankama je sporna, **sud će uputiti dužnika da u određenom roku pokrene parnicu ili drugi postupak rdi proglašenja da je izvršenje nedopušteno.** Protiv rješenja donesena o prigovoru stranke mogu izjaviti **žalbu** (čl. 8. st.4.). Ni prigovor ni žalbu u načelu nisu suspenzivni pravni lijekovi (član 8. stav 5.)

Iz citiranih odredaba čl. 96. st.2. i člana 101. ZRSZ vidi se da i po tome zakonu sud povodom podnesenog zahtjeva donosi rješenje o izvršenju kod čega se on ograničava na to da ispita jesu li se ostvarile pretpostavke iz čl. 86. do 100. ZRSZ. To znači da je prije donošenja odluke o izvršenju strane sudske odluke sud ovlašten provjeriti: da li je strana odluka pravomoćna i izvršna po pravu države u kojoj je donesena; da li je osoba protiv koje je odluka donesena mogla sudjelovati u postupku pred sudom.; postoji li isključiva nadležnost organa SFRJ; postoji li u istoj stvari pravomoćna odluka organa SFRJ ili priznata neka druga strana odluka; nije li izvršenje protivno s Ustavom SFRJ utvrđenim osnovama društvenog uređenja; postoji li uzajamnost, ZRSZ ne govori ništa o sadržaju rješenja o izvršenju strane odluke. Protiv rješenja o izvršenju stranke mogu izjaviti **žalbu** u roku od 15 dana od dana dostave rješenja. Taj pravni lijek je **devolutivan**, jer o njemu odlučuje drugostepeni sud. ZRSZ inače nema odredaba o razlozima zbog kojih se može izjaviti žalba.

Pri razrješavanju problema koji proizilaze iz opisanih radnji razlika između odredaba ZIP i ZRSZ na Savjetovanju je usvojen naprijed navedeni zaključak koji se temelji na shvaćanju da ZRSZ i ZIP reguliraju dvije različite materije, prvi – priznanje stranih odluka, a drugi – prisilno izvršenje kako domaćih tako i stranih odluka, pa da u tom smisu treba i interpretirati odredbe tih zakona. Priznavanjem strane odluke omogućuje joj se da u SFRJ proizvodi sve svoje učinke pa uz ostalo i učinak izvršnosti (koji učinak, dakako, može imati jedino kondemnatorna odluka), jer ZRSZ nije za priznanje tog učinka propisao niti posebne pretpostavke niti poseban postupak. U odredbama tog zakona nema, međutim, ni riječi o tome na koji način će priznata strana odluka proizvoditi učinke u tuzemstvu i to bilo da se radi o učinku izvršnosti bilo pak o nekom drugom učinku (npr. konstitutivnom ili učinku pravomoćnosti), što je i posve razumljivo, jer je ona izjednačena s odgovarajućom domaćom odlukom, a pravila o ostvarivanju učinka domaćih sudskih odluka nalaze se u nizu različitih zakona (npr. ZIP, Zakonu o parničnom postupku, zakonima o braku i porodičnim odnosima i sl.)

Iz iznesenog slijedi da se pod izvršavanjem strane sudske odluke u smislu odredaba ZRSZ razumijeva njeno priznanje i prihvaćanje kao izvršne isprave, a ne i njeno prisilno izvršenje. Rješenje o izvršenju doneseno po odredbi člana 101. st.3. ZRSZ ne bi stoga po svom sadržaju smjelo odgovarati onome iz člana 38. st. 1. ZIP, već bi u njegovoj izreci trebalo samo navesti da se odnosna stranka sudska odluka priznaje i utvrđuje njena izvršnost. Protiv tog rješenja mogla bi se izjaviti jedino žalba u smislu odredaba člana 101. st. 3. i 4. ZRSZ i to samo iz razloga navedenih u članu 101. stav 2. ZRSZ tj. ako žalitelj smatra da se nisu ostvarile pretpostavke za priznanje strane odluke. Po pravomoćnosti spomenutog rješenja mogla bi se strana sudska odluka prisilno izvršiti kao da je domaća, a u postupku izvršenja sud više ne bi bio ovlašten provjeravati jesu li se ostvarile pretpostavke iz člana 101. stav 2. ZRSZ, budući da je o tome kao o glavnom pitanju već pravomoćno odlučeno (argumentno a contrario iz člana 101. stav 5. ZRSZ).

Prema odredbi člana 101. stav 2. ZRSZ, ako o priznanju strane odluke nije doneseno posebno rješenje, svaki sud može o priznanju te odluke rješavati u postupku kao o prethodnom pitanju, ali samo s učinkom za taj postupak. Navedena odredba se bez daljnjeg odnosi i na slučaj kad vjerovnik traći prisilno izvršenje strane sudske odluke a prethodno nije ishodio rješenje iz člana 101. stav 3. ZRSZ. Ne samo da zakonski propisi ne isključuju incidentalno rješavanje o priznanju strane odluke u postupku njenog prisilnog izvršenja, već naprotiv na mogućnost takvog rješavanja

izričito ukazuje odredba člana 12. ZIP kad propisuje da se izvršenje odluke stranog suda može odrediti i provesti u SFRJ ako odluka ispunjava zakonom propisane pretpostavke za priznavanje. Vjerovnik stoga mogao prijedlogom iz člana 35. ZIP zatražiti određivanje i provođenje izvršenja na temelju strane sudske odluke iako prethodno nije doneseno rješenje u smislu člana 101. stav 3. ZRSZ. U tom slučaju bi sud nadležan za odlučivanje o prijedlogu za izvršenje ispitao uz ostalo i to jesu lise ostvarile pretpostavke za priznanje strane odluke i o tome bi inicidenter odlučio prilikom donošenja rješenja o izvršenju koje se inače po svom sadržaju ne bi razlikovalo od odgovarajućeg rješenja koje se temelji na domaćoj izvršnoj ispravi (član 38. ZIP). To rješenje bi dužnik mogao pobijati jedino prigovorom u smislu odredaba čl. 48. do 54. ZIP. Razlozi koje bi dužnik mogao iznositi u prigovoru bili bi ne samo oni primjerice navedeni u članu 50. ZIP već bi on u prigovoru mogao ustvrditi i da se nisu ispunile pretpostavke za priznanje strane odluke budući da su i to razlozi “koji sprečavaju izvršenje”. Remonstativnost i dvostranost tog pravnog lijeka kao i kontradiktornost postupka po prigovoru pružaju dobru mogućnost temeljitog raspravljanja i o pitanju priznanja strane odluke.

Zaključak usvojen na savjetovanju predstavnika Građanskih odjela Saveznog suda, republičkih i pokrajinskih vrhovnih sudova i Vrhovnog vojnog suda održanog 13. i 14. lipnja 1984. godine.

REGISTAR PROPISA ZA GRAĐANSKO PRAVO

Zakon o autorskom pravu (“Službeni list SFRJ”, broj 19/78), Zakon o mjenici (“Službeni list FNRJ”, broj 104/46, “Službeni list SFRJ”, br. 16/65 i 54/70)

Zakon o obligacionim odnosima (“Službeni list SFRJ”, broj 29/78).

Zakon o ugovorima o prevozu i drumskom saobraćaju (“Službeni list SFRJ”, broj 2/74)

Zakon o parničnom postupku (“Službeni list SFRJ”, br. 4/77, 36/80, 69/82 i 58/84)

Zakon o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima (“Službeni list SFRJ”, broj 43/82).

Odluka o utvrđivanju privrednih i vanprivrednih djelatnosti (“Službeni list SFRJ”, broj 14/77 i 18/81).

Zakon o prostornom uređenju (“Službeni list SRBiH”, broj 13/74 i 21/81).

Zakon o eksproprijaciji (“Službeni list SRBiH”, broj 19/77).

Zakon o prometu nepokretnosti (“Službeni list SRBiH”, broj 38/78).

Zakon o zakupu poslovnih zgrada i prostorija (“Službeni list SRBiH”, broj 33/77).

Zakon o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija (“Službeni list SRBiH” broj 2/84).

Zakon o osiguranju imovine i lica (“Službeni list SRBiH”, broj 21/77).

Zakon o obavljanju zanatskih djelatnosti, samostalnim ličnim radom sredstvima u svojini građana (“Službeni list SRBiH”; broj 19/77).

Zakon o stambenim odnosima (“Službeni list SRBiH”, broj 14/84).

Porodični zakon (“Službeni list SRBiH”, broj 21/79).

Zakon o redovnim sudovima (“Službeni list SRBiH”, broj 14/80 i 10/83).

Zakon o sudovima udruženog rada (“Službeni list SRBiH”, broj 14/80).